

NEMLZETI

MAGAZIN

25/01

2024/25-ös évad

XII/5. szám

FEBRUÁRI
ELŐADÁS-
ÉS PROGRAM-
AJÁNLÓVAL

80 ÉVE TÖRTÉNT

A holokauszt és a színház

SALOME

Premiergaléria és nézőpontok

PORTRÉ

Berettyán Sándor – hátvéd főszerepekben

NYITÓKÉP

NYOLCVAN ÉVE TÖRTÉNT

1944-ben már csak a befejezése történt annak, ami 1938-ban az első zsidótörvénnyel elkezdődött: a zsidótalanítás végrehajtása. Ez zajlott a kultúra, így a színház területén is. Színészek és színházi dolgozók veszítették el az állásukat, pár év múlva az életük is veszélyben forgott.

Mi zajlott a Nemzetiben? Mi is volt az OMIKE Művészakció? Miben reménykedtek, akik maradtak, akik elmentek? És mi lett azokkal, akik visszatértek? Kik voltak e vészterhes kor színházi fő- és mellékszereplői? A holokauszt emlékévében készült összeállításunkban pillanatfelvételt készítettünk intézményekről és személyes sorsokról – elsősorban az áldozatok szemszögéből. *(Fókusz a 6. oldaltól)*

Oscar Wilde ritkán játszott darabja a *Salome*. A Nemzeti Színház bemutatója kapcsán portréinterjút olvashatnak az egyik főszereplővel, Berettyán Sándorral. *(22. oldaltól)* Nézőpont rovatunkban elolvashatják Szécsi Noémi író és Sajgó Szabolcs jezsuita szerzetes gondolatait a darabról. *(20. oldal)* A premiertalálkozó *(18. oldal)* pedig betekintést ad a *Salome* látványos világába.

Ha kíváncsiak a kassai *Rómeó és Júliára*, lapozzanak a képösszeállításunkhoz. *(40. oldal)* Ha kíváncsiak egy dalszövegre, ami Hobót „képviseli”, megtalálják születésnapjunktól. *(32. oldal)* Blaskó Péter a húsz éve elhunyt Bessenyei Ferenc alakját és korát idézi meg. *(42. oldal)* Szakonyi Károly színháznovellájából pedig megtudhatják, milyen is egy vidéki Csehov-figura. *(44. oldal)*.

Kedves Nézőink, várjuk Önöket előadásainkon, és addig is: jó olvasást!

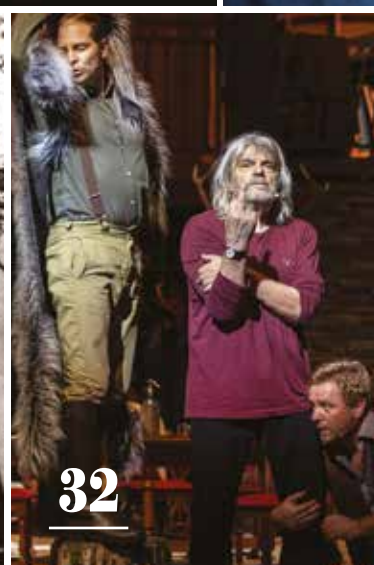
A holokauszt egyik áldozatát, Radnóti Miklóst idézi Vecsei H. Miklós és a QJÚB *Ázott hajában hét halott bogár ragyog* című koncert-színházi előadása. | fotó: Eöri Szabó Zsolt

18

6

32

6

Nyolcvan éve történt

A magyar kulturális élet és benne a színház zsidótalanítása hivatalosan 1938 és 1944 között zajlott. A holokauszt emlékévében készült összeállításunkban megidézzük a vészterhes kor színházi fő- és mellékszereplőit, és azt is, ki mit tudott és mert tenni. Intézmények és személyes sorsok elsősorban az áldozatok szemszögéből.

20

Nézőpontok

„Döljünk hátra, és élvezzük hát ezt a ritka tüneményt...” – írja a Salome előadásról a Nézőpont rovat idei egyik szerzője, Szécsi Noémi író. A rovat másik szerzője, Sajgó Szabolcs jezsuita szerzetes így fogalmaz Oscar Wild darabja kapcsán: „A Hang ma is aktuális. A Salome előadás segíthet, hogy a Hang emberei lehessünk.”

22

Portré – Berettyán Sándor

„Ha rangsorolni kellene, a Csíksomlyói passió Tanítványa kerülne az első helyre. Mégpedig azért, mert Csíksomlyón, a Nyeregben huszonegyezer ember előtt játszottunk, és az előadás olyan együttállásban született meg, ami csak néhány alkalommal adatik meg az életben.”

32

Viharban születtem, jó időre várok...

Földes László Hobo február 13-án ünnepli 80. születésnapját. Ez alkalomból egy képgalériával köszöntjük azokból a darabokból, amelyeket a Nemzeti Színházban mutatott be az elmúlt több mint egy évtizedben, és a legfrissebbel.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2025. január • XII. évfolyam 5. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • A szerkesztő munkatársa: Görömbölyi László • Fotó: Eöri Szabó Zsolt • Korrektúra: Lukácsy György

| Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • Felelős kiadó: Vidnyánszky Attila vezérigazgató • Médiaajánlat: 30/508-4711 | Nyomdai

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | Nyomás: HTS-ART Nyomda | Megjelenik 6000 példányban | Lapzárta: 2025. január 23.

Címlapon:
Berettyán Sándor és Tabajdi Anna
a Salome című előadásában
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegypenztar@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H-V: 10-18 óra, illetve az előadások kezdetéig.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

FÓKUSZ • A HOLOKAUSZT ÉS A SZÍNHÁZ

- 7** A Nemzeti Színház a vészkorszakban
- 12** Elmenekülők, visszatérők
- 14** A „száműzöttek” színháza – az OMIKE Művészakció

18 PREMIER GALÉRIA • SALOME

NÉZŐPONTOK • SALOME

- 20** Szécsi Noémi: Hétfátyoltánc
- 20** Sajgó Szabolcs: Készítsétek útját

PORTRÉ • BERETTYÁN SÁNDOR

- 22** Hátvéd főszerepekben

12. MITEM

- 28** Találkozások, tapasztalatok
- 30** MITEM-ajánló

32 HOBO 80 • VIHARBAN SZÜLETTEM

ELŐADÁS-AJÁNLO

- 34** Ázott hajában hét halott bogár ragyog | Vér vagyok | Az öngyilkos | Don Juan | Körhinta | Egy, kettő, három – Az ibolya

BUDAPEST-KASSA KOPRODUKCIÓ

- 40** Magyar Rómeó, szlovák Júlia

IN MEMORIAM • BESSENYEI FERENC

- 42** Blaskó Péter: Emléktörődék

SZÍNHÁZNOVELLA

- 44** Szakonyi Károly: Asztrov N.-ben

48 PROGRAMAJÁNLO

51 VÁLTSON BÉRLETET!

52 HAVI MŰSOR – FEBRUÁR

53 FOLYÓIRAT – SZCENÁRIUM

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

A Körhinta, A föltámadás szomorúsága
és az Egri csillagok című előadások
támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

Nemzeti
Kulturális
Alap

FÓKUSZ • A HOLOKAUSZT ÉS A SZÍNHÁZ

PESTI ÚJSÁG

ára: 6 fillér

FŐSZERKESZTŐ
MARÓTHY KÁROLY

Zsidómentes Magyarországért

harcol
a szocialista Pesti újság a legnagyobb
támú újság.

Testvér! Félmillió ember

olvassa naponta a nemzetiszoci-
ta a dolgozók a Pesti újsá-
harcos lapját. pol. olvasd te is.

1938 68.000
1940 79.400
1941 81.000
1944 172.200

- 7 A Nemzeti Színház a vészorszakban
- 12 Elmenekülők, visszatérők
- 14 A „száműzöttek” színháza – az OMIKE Művészakció

A magyar kulturális élet és benne a színház zsidótalanításának fordulópontját az 1938-as első zsidótörvény jelentette. Színészek és színházi dolgozók veszítették el az állásukat, pár év múlva az életük is veszélyben forgott. Voltak, akik maradtak és reménykedtek, voltak, akik az emigrációt választották. Voltak igazgatók, akik megpróbálták megkerülni a rendelkezéseket, és voltak, akik mindent megtettek a betartásukért. A holokauszt emlékévében készült összeállításunkban megidézzük a vészterhes kor színházi fő- és mellékszereplőit, és azt is, ki mit tudott és mert tenni. Intézmények és személyes sorsok elsősorban az áldozatok szemszögéből. Pillanatfelvételek a magyar színház 1938 és 1944 közötti időszakából.

A Nemzeti Színház a vészkorszakban

Támadások és védekezések – áldozatok és mentések

A zsidótörvények 1938-tól meghatározták a Nemzeti Színház életét is. Milyen módon működött a Nemzeti Színház ebben a korban? Kik voltak a fő- és mellékszereplők? Ki miként cselekedett igazgatóként? Nemzetis láttelep az ország egyik legsötétebb időszakából.

A Nemzeti Színház mindig kiemelt helyet foglalt el a magyar színházi életben. Elsősorban azért, mert az állam biztosította fenntartását, így nem volt szükség arra, hogy megbízható üzemmenetéhez magántőkés csoportok vagyonát vegyék igénybe. A társulat vezetőjének ezért nem kellett olyan tagokat szerződtetnie, akiket kizárólag a befektetők tartottak tehetőseknek. S nem kellett a műsor összeállításakor a bevételre gondolnia.

A színházvezető helyzete a két világháború között mégsem volt irigylésre méltó, hiszen meg kellett felelnie a kormányon lévő politikai erőnek; s állnia kellett az ellenzéki pártok és a liberális kritikusok bírálatát. A belpolitikai kérdések között az állami színház ügyei természetesen másodrendűnek tündek, ám itt lehetett a leghatékonyabb kampánnyal borsot törni a kormány orra alá, s megkísérelni megbuktatni a direktort.

TÁMADÁS BALRÓL ÉS JOBBRÓL

Miután a kulturális kormányzat képviselőjében Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter 1935-ben Németh Antalt nevezte ki a Nemzeti Színház élére, azonnal megkezdődtek

a támadások a direktor ellen. A legelsőként Kárpáti Aurél, a Miklós Andor által alapított, Az Est mellett a Magyarország és a Pesti Napló című újságot is kiadó, az Est-lapok néven futó cég publicistája lépett fel. A kritikus elkötelezett baloldaliként a jobboldal emberének vélte Némethet, s ezért – ahogyan Balogh Géza írja – „hivatalból támadta”. Az is hozzájárulhatott a támadáshoz, hogy a korszak egyik legsikeresebb liberális, zsidó sajtóvállalkozása élén ekkor már Miklós Andor özvegye, Gombaszögi Frida színésznő állt, s a lapcsalád a Vig-színház érdekeit szolgálta egészen az 1939-es „államosításig”. A legveszélyesebbnek azonban a szélsőjobboldal akciói bizonyultak. Magyar Bálint színháztörténész, aki pályakezdőként a Nemzeti Színházban dolgozott, *A Nemzeti Színház története a két világháború között* című, 1977-ben megjelent kötetében részletesen bemutatta, hogyan került a Nemzeti Színház az 1937–1938-as évtől kezdve a napi politikai események sodrába. A legelső szélsőjobboldali támadást Székely Júlia *Nóra leányai* című darabjának előadása ellen intézték, pusztán azért, mert az író nő zsidó volt. A Turul Szépművészeti Céh 1938. április 28-án bűzbombákkal, felhúzott vekkerórák csörgésével és bé-

Botránydarab: Nóra leányai. Szelezky Zita, Gobbi Hilda és Szörényi Éva a Nemzeti Színház 1938-as előadásában. | fotó: Wellesz Eella

Nyilasok a Nemzetiben 1938-ban

Amikor Imrédy miniszterelnök versenyt futott a nyilasokkal a jobboldali »reformok« megvalósítása terén, a Nemzeti Színházban hihetetlen erővel kapott lábra a zöldinges szervezkedés. A szemmel látható vezérek: Czakó Pál, a színház akkori titkára, Kiss Ferenc, az önjelölt igazgató, a munkásság részéről: Kiss Dénes színpadmester és Szűcs Gyula előmunkás voltak. Emlékezetes az a botrány, amelyet a Nemzeti Színház titkári irodájában készítettek elő Czakó Pál, Kiss Ferenc és a kiszolgálóik abból az alkalomból, hogy Németh Antal műsorra tűzte és elő merete adni Staud Gézáné Székely Júlia *Nóra leányai* című színművét. 1938 áprilisában Czakó és Kiss Ferenc közös legjobb barátjának, Fiala Ferencnek, a Szálasi-kormány sajtófőnökének a szerkesztésében megjelenő *Összetartás* hasábjain *Intendánst a Nemzeti Színház élére!* címmel cikksorozat indult meg, amelyben a nyilas újságírás minden technikájával igyekeztek ledöfni Németh Antalt.

Az első cikk felsorolta, hogy milyen »zsidó szerzőket« játszott a Nemzeti Színház 1935-től 1938-ig. (...) A második, felháborodott cikk minősíthetetlen hangon tiltakozik az ellen, hogy Székely Júlia a zsidótörvény-javaslat benyújtása idején, 1938-ban jusson el „dicsősége csúcspontjára”. Hogy megakadályozzák a nyilas terroristák az előadást, és megbuktassák Németh Antalt, az Andrássy út 60. alatti „Hűség háza”-ban békákkal és riasztószerekkel szereltek fel kis különítményeket, amelyek estéről estére botrányba fullasztották a Kamaraszínház előadásait. Minden este rendőri asszisztenciával és egyes tüntetők letartóztatásával lehetett csupán az előadást megtartani. A botrány fokozására a Nemzeti Színház karzatáról estéről estére röpcédulákat szórtak a nyilasok. A *Virradat* című hétfői nyilas hetilap nem feleletet várt, de »megtorlást« követelt a Székely Júlia-darab bemutatásáért.

Részlet Németh Antal Curriculum vitae-jéből, amelyet a népbírószági igazolások idején, 1945 őszén írt, a szokásoktól eltérően önmagáról egyes szám harmadik személyben beszélve.

kák szabadon engedésével próbálta megzavarni a premiért. „A startpisztoly tehet megszólalt, és a téma a korszak végéig nem is került le a napirendről” – írta Magyar Bálint. Ő hívta fel a figyelmet arra is, hogy nem sokkal később, 1938. június 11-én Festetics Domonkos gróf a képviselőházban a Nemzeti Színház és Németh Antal igazgató műsorpolitikáját támadta. Kimutatása szerint a bemutatott darabok 51 százalékanak volt a szerzője zsidó. A színház jubiláris évében, vagyis 1937-ben pedig 28,5 százalékban szerepeltek zsidó írók.

Természetesen nemcsak a műsorpolitika miatt tiltakoztak a szélsőjobboldalon, a színészek származását is firtatni kezdték, különösen az 1938. évi XV. törvénycikk kihirdetése után. Ez a zsidóellenes rendelkezés, amely első zsidótörvény néven híresült el, és „a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról” rendelkezett, kimondta, hogy a színházi életben csak kamarai tagok működhetnek; ám a létesítendő Színművészeti és Filmművészeti Kamarába „zsidók csak olyan arányban vehetők fel, hogy számuk a kamara összes tagjai számának húsz százalékát ne haladja meg”. A színészkamara 1938. december 22-én tartotta meg alakuló ülését. A testület elnöke Kiss Ferenc, a korszak megbecsült művésze, a Nemzeti Színház tagja lett.

KÉNYSZERŰ ELBOCSÁTÁSOK

Ez a rendelkezés a Nemzeti Színházat is érintette, a színház tagjainak be kellett adniuk felmenőik okmányait, hogy bizonyítsák származásukat.

A Nemzeti Színházban dolgozó zsidó társulati tagokat 1939 júliusában – immár a hatályba lépett, az elsőnél szigorúbb, úgynevezett második zsidótörvény rendelkezései miatt – elbocsátották. A törvény ötödik paragrafusa értelmében az állami színházak alkalmazottai köztisztviselőnek számítottak, és így szigorúbb elbírálás alá estek. Az érintettek közül Bartos Gyula és Gál Gyula már nyugdíjasként lépett fel, Rubinyi Tibor azonban mindössze negyvenhárom éves volt ekkor. Korábban hasznos tagnak bizonyult, szinte minden darabban kapott kisebb-nagyobb feladatot. Rubinyit (akit a házassági anyakönyvbe 1924-ben római katolikusként jegyezték be!) később deportálták; az ausztriai Welsben hunyt el 1945. május 14-én. Rajtuk kívül a művészeti segédszemélyzethez tartozó Szalai Imre sűgónak is mennie kellett.

A hírt közlő lapokban, így 1939. július 4-én az *Újságban* az is megírták, hogy a Nemzetinek „egyetlen zsidó tagja maradt még, akinek azonban hosszúléjárati szerződése van, és így megmaradhatott az állásában”. Gózon Gyulá-

Zsidó házastársaik miatt támadták őket – Jávor Pál és Bajor Gizi a Nemzeti Színház Nóra című előadásában

ról volt szó, akinek Németh Antal még a törvény kihirdetése előtt meghosszabbította szerződését, ezért csak 1941-ben volt kénytelen elbocsátani. Ahogyan Gózon 1945. december 5-én Németh Antal védelmében az igazoló bizottság előtt tett tanúvallomásaiban elmondta, „könnyes szemekkel hozta tudomásra: »Gózon, el kell válnunk, rajtam kívülálló ok miatt nem tudom a szerződését megújítani«”. Szerencsére a társulat tagja volt a színész felesége, Berky Lili, akinek a direktor bőkezűen felemelte fizetését, hogy pótolja anyagi veszteségüket. Gózonnal együtt Németh Antal felmondott Tapolczai Gyulának, Várkonyi Zoltánnak és Both Béla rendezőnek, akiknél a félzsidóság is elegendő ok volt ahhoz, hogy az állami színházból eltávolítsák. Tapolczai és Várkonyi ekkor a Madách Színház társulatába került, ahol a színház bezárásig, 1944. március végéig még felléphettek. Both Béla 1941-től Szegeden volt főrendező, ám 1944. március 29-én kihirdették a „m. kir. minisztérium 1220/1944. számú rendeletét”, mely megszüntette a zsidók sajtókamarai, valamint színművészeti és filmművészeti kamarai tagságát. A rendeletet Sztójay Döme miniszterelnök írta alá.

Várkonyi Zoltán 1941 májusában a Nemzeti németországi vendéjátékán, a *Csongor és Tünde* előadásában sem vehetett részt. Gobbi Hilda *Útközben* című, 1982-ben kiadott könyvében erre így emlékezett: „Frankfurtban [...] nagy sikerünk volt, a polgármester fogadást adott tiszteletünkre, és egy hatvan centi átmé-

rőjű, vörös bőrbe kötött könyvet tett elénk – Frankfurt város vendégkönyve volt –, hogy a magyar vendéjáték résztvevői írják be a nevüket. Várkonyi Zoltánt [...] nem engedték ki, ő lett volna a harmadik ördögfióka, de hát félzsidó volt. De mi azt akartuk, hogy ott legyen! A sajátja alá mindenki odaírta az ő nevét is. Frankfurt vendégkönyve tebát így nézett ki: Major Tamás Várkonyi Zoltán Gobbi Hilda Várkonyi Zoltán Ungvári László Várkonyi Zoltán stb. Lebet, hogy a frankfurtiak eleinte azt hitték, hogy az egy foglalkozás, hogy »Várkonyi Zoltán«”.

A DACOLÓ JÁVOR

De nemcsak a színészek származása került terítékre: a zsidó házastársak miatt is támadták a Nemzeti Színház vezető művészeit. Sürgették Bajor Gizit, hogy váljon el Germán Tibortól; és azt tanácsolták Jávor Pálnak, hogy hagyja el Landesmann Olgát. Jávor, mivel erre nem volt hajlandó, a szélsőjobboldal célkeresztjébe került; és 1943 végén kollégájával, Kiss Ferencsel is összekülönbözött. Kiss ekkor már nem volt a kamara elnöke, csupán a Színművészeti Akadémia igazgatója, de a színházi világban mindenki azt tartotta, hogy egyedül ő a felelős a zsidó művészek kirekesztéséért. Természetesen ez nem volt igaz, de amikor 1942. április 22-én a színészkamara választmányi ülésén a kamara éléről visszavonuló elnök arcképét leleplezték, Harsányi Zsolt e szavakkal méltatta tevékenységét: „Éveken át dolgozott

a kamara élén. Most nézzünk körül az országban: minden magyar színházi vállalkozásban magyar tőke dolgozik. A fővárosban is, a vidéken is. Nyugodtan azt mondhatjuk, hogy itt csoda történt. Jött egy meggyőződésért konokul követő szervező tehetség, és az egész ország minden kulturális pontján megtanította, kényszerítette, lázította, rábeszélte a magyar tunyaságot, hogy vállalkozzék. Amit ennek az embernek sikerült elérnie, az történelmi eredmény.” (A cikket Kiss Ferenc idézte a *Mindenért fizetni kell* című emlékezésében. A színész memoárja 2021-ben, a Kairosz Kiadó kiadásában, Kiss Éva és Kovács László István *Kiss Ferenc, a színész* című kötetében jelent meg.)

Jávor Pált 1944. április 14-én a Színház- és Filmművészeti Kamara – azonnali hatállyal – hat hónapra minden szerepléstől eltiltotta. A hírt a *Pest* című napilap így kommentálta: „Az

ítélet mögött egy hosszas, politikai jellegű eseménysorozat húzódik meg. Jávor Pál, akit az utóbbi időben baloldali gondolkodásáról ismertek meg, ellentétbe került Kiss Ferencel, akinek szobrát közös öltözőjükben összetörte. Egy másik alkalommal a színiakadémia statisztáló növénydekei előtt, a Nemzeti Színház színpadán súlyosan sértő kijelentéseket tett Kiss Ferencre, amelyeket az akadémisták egyöntetűleg visszautasítottak, és jelentettek a Színész Kamaránál.”

KISS TERVE: WASS

Németh Antal bukásához bizonyára hozzájárult, hogy nem talált közös hangot Kiss Ferencel. Az igazgató 1944 tavaszán, a március 19-i német megszállás után talán már a világháború utáni időszakra készült, s míg a szélsőjobb oldali eszmékkel

| fotó: Nemzeti Múzeum

ELLENLÁBASOK EGY ASZTALNÁL – LÁTSZAT ÉS VALÓSÁG 1940

Az elegáns és békésen vacsorázó társaságot ábrázoló fotográfia valamikor 1940-ben készült. Ha nem tudnánk a készítés időpontját, azt is gondolhatnánk: mintha minden rendben volna. Pedig ekkor már egy éve a második zsidótörvény is életbe lépett, a Színész Kamarába nem vették fel a zsidó színházi embereket, akik elvesztették megélhetésüket.

Kik is ülnek itt egy asztaltársaságban? A szemközt ülő, balról negyedik, mosolygós alak Németh Antal, a Nemzeti Színház igazgatója, aki nyíltan bírálta a vele szemközt ülő (hátra forduló) Kiss Ferencet, aki nemcsak a társulat tagja volt, de a színházi élet zsidótalanítását szolgáló Színház- és Filmművészeti Kamara alapító elnöke, 1937-től a Színművészeti Akadémia igazgatója is. A szélsőjobb oldali és kormányzati támogatással rendelkező és a Nemzeti igazgatói székére pályázó Kiss a színházon belül számtalanszor szembeszállt

a szélsőjobb oldali törekvéseknek gátat vetni szándékozó direktorával, aki „taktikus” okokból remek szerepekkel látta el a befolyásos színészt.

A kép bal szélén Németh „koronaékszere” és szövetségese, Bajor Gizi, a színház sztárja ül, akit a szélsőjobb zsidó férje miatt is támadott. Mellette Haász Aladár, a kultuszminisztérium művészeti ügyosztályának főnöke látható, aki a Színész Kamara alapítását irányította. A kép jobb szélén ülő bajszos férfi Márkus László, a Nemzeti mellett a másik állami színház, az Opera intendánsa, aki 1944 tavaszán a német megszállás elleni tiltakozásul lemondott, ’44-ben zsidókat is bújtatott. Németh nem mondott le, őt már a nyilasok távolítják el, és hamarosan Kisst nevezik ki a Nemzeti igazgatójának.

- kornya

rokonszenvezők tagjait korábban megbüntette, mert politizáltak – például Gárdos Kornélia színésznőt 1938-ban elbocsátatta, mert az öltözőjében Imrédy Béla miniszterelnök felnégyelését és Kánya Kálmán külügyminiszter felakasztását javasolta –; a kommunista Gobbi Hildával és Major Tamással mindvégig jóval elnézőbben viselkedett. Kiss Ferenc ekkoriban – legalábbis emlékirata szerint – így gondolkodott: „*A nagy bizonytalanságban csak toltuk egyik napot a másik után. Én is egyike voltam azoknak a magyaroknak, akik szerették hazájukat, és kétségek között győtrődtek. Hiszen jóakaróm, barátom volt szinte az egész ország! Amerre csak jártam, szerepeltem, megbecsülés és szeretet vett körül, otthonomban kis és nagy emberek leveleinek százait őriztem, amelyek bizonyították, hogy értékelnek, szívükbe zártak, elismernek, biztatnak, igaz magyar embernek tartanak. Mit tegyek hát? Keservesen kemény idők voltak ezek!*”

Az *Egyedül Vagyunk* című szélsőjobboldali lap 1944 nyarán újabb támadást indított a Nemzeti Színház ellen. Számonkérték Németh Antal igazgatón, hogy miért tűri meg a társulatban a baloldali gondolkodásukat. Nem volt meglepő tehát, hogy a Nemzeti Színházban július utolsó napjaiban megtörtént a személycsere: Németh Antal helyére Kovách Aladár író került. Kovách működése nem tartott sokáig, mindössze 1944. október 15-éig, a nyilasok hatalomátvételéig maradt a helyén. A Szálasi-puccs után a nyilas sajtó azon gúnyolódott, hogy egy letépett újságszélre írta meg lemondását, s búcsú nélkül hagyta el a színházat. Az új direktor kinevezéséig Uray Tivadar színész egy háromtagú művészi és gazdasági bizottsággal közösen irányította a teátrumot. A sajtó 1944. október 20-án arról tudósított, hogy Rajniss Ferenc nyilas vallás- és közoktatásügyi miniszter Kiss Ferencet kérte fel, hogy vegye át a színház irányítását. Az új igazgatónak mindössze egyetlen konkrét terve volt: Wass Albert *Tavaszi szél* című darabját akarta 1944. december 10-én Ajtay Andor főszereplésével bemutatni, amiről így nyilatkozott: „*A legegyszerűbb, mely értelemben vett irredenta darabok egyike, amit az utóbbi időben olvastam ... a magyar színház-művészetet, a színházak művészi munkáját csakis az építő nemzeti szocialista világnézet hathatja át.*” (Új Magyarország, 1944. november 16.)

PREMIEREK AZ ÖSSZEOMLÁSBAN

Az 1944-es esztendő végén Magyarország területe fokozatosan vált hadszínterré. Budapest körül egyre szűkült az ostromgyűrű. Jól mutatja a helyzetet, hogy Gárdonyi Géza *Annuska* című darabjának december 2-i premierjét a Fővárosi Operettszínházban tartották, mert bombatalálat érte a Blaha Lujza téri épületet. De a sajtókommunikáció mintha nem vettek volna tudomást az egyre kilátástalanabb helyzetről, mert időről időre jelentették, hogy milyen bemutatókra készülnek a Nemzetiben. Gyallay Domonkos *Keresztelével* című vígjátékát 1945. január elejére ígérték. Mintha csak a premier hírével akarták volna elterelni a figyelmet a teljes összeomlásról. Pedig – bár a színházak játszottak – ekkor már nem a színházi élet híreit

kövezték az emberek. A csillagos házak zsidó lakóinak 1944. november 18-án gettóba kellett összeköltözniük, s a budapestieknek egyre nehezebbé vált az élelmiszerek beszerzése.

A bombatámadások rémétől rettegő, szorongva szórakozó közönség talán nem is sejtette, hogy a színházi kulisszák mögött milyen sorsdöntő események zajlottak. A Nemzeti Színház iktatókönyvének tanúsága szerint 1944. november 14-én született meg a vagyonmentés és kiürítés kérdéseiről szóló felterjesztés. A Nemzeti Színházban Varga Mátyás díszlettervező – megbízható műszaki dolgozók segítségével – megakadályozta, hogy jelentős értékek kerüljenek a Németországba szállítandó ládába.

Kiss Ferenc – emlékirata szerint – 1944. december 5-én hagyta el a magyar fővárost. Ezután a vezetés szálai Abonyi Tivadar „h. igazgató” kezében futottak össze. A Nemzeti utolsó előadásait 1944. december 23-án tartották meg: a Kamarszínházban Hermann Bahr *Koncert* című színjátékát újtották fel, míg a Blaha Lujza téren az *Annuska* került színre. A címszerepet ekkor már Vajay Erzsébet játszotta, mert az „eredeti” Annuska, Szelezky Zita, a jobboldal körülrajongott sztárja jobbnak látta, ha elmenekül a szovjetek elől Budapestről...

VISSZATÉRŐK, ÁLDOZATOK

Kiss Ferenc letartóztatásáig Németországban élt. A „nyilas országvesztők” második csoportjával hozták Budapestre 1945. október 10-én. A Népbíróság nyolc év börtönnel büntette azért, mert a színművészeti kamara vezetőjeként része volt a magyar színésztársadalom megosztásában.

Bartos Gyula, Gózon Gyula és Tapolczai Gyula 1945-ben visszatérhettek a Nemzeti Színház társulatába, és életük végéig itt játszottak. Várkonyi Zoltán az ostrom után a Művész Színház, Both Béla a Szabad Színpad, majd a Magyar Színház vezetője lett. Gál Gyula 1945. február 26-án meghalt a Poliklinikán. Gyászkiérete mindössze tíz emberből állott. „*Koszorút köttetni, vagy virágot vásárolni a benult városban sehol sem tudtak, így a Nemzeti Színház kellektárából kotortak elő egy poros babérmkoszorút, átkötötték ócska nemzetiszínű szalaggal, melyre kézzel írták föl a búcsúszavakat*” – írta a Fényszórázó című lap.

Németh Antalt több népbíróági tárgyaláson is igazolták, hogy nem követett el háborús bűnöket, mégis a pálya szélére szorult. Csak 1950-től dolgozhatott a Népművelési Intézetben, ahol a bábjáték elméletével és történetével foglalkozott; majd 1956-tól előbb a kaposvári, majd a kecskeméti, 1959-től 1965-ig pedig a pécsi társulat rendezője volt.

Kiss Ferenc 1953. szeptember 23-án szabadult. Kezdetben alkalmi munkákat vállalt: a székesfehérvári vágóhidon, majd földmérőként kereste kenyerét. A színpadra 1956-ban térhetett vissza a győri Kisfaludy Színházban, majd 1959-től 1964-ig a Szegedi Nemzeti Színházban játszott.

GAJDÓ TAMÁS

[a külön meg nem jelölt képek forrása: OSZMI]

Eltérő utak. Gózon Gyulának el kellett hagynia a Nemzeti Színházat, de itthon maradt. Túlélte a vészkorszakot, élete végéig sikeres színész volt. Kabos Gyula 1939-ben jobbnak látta emigrálni. A korszak egyik sztárja volt itthon, teljes mellőzöttségben halt meg 1941-ben az Egyesült Államokban. A képen az 1935-ös Budai cukrászda című filmben láthatók.

Elmenekülők, visszatérők

A kényszerű emigráció kevesek számára hozott sikert

A zsidótörvények miatt állásukat, megélhetésüket veszített, a politikai változásokat elviselni képtelen művészek egy része külföldön próbált szerencsét, vagyis emigrált. Voltak, akik minden veszéllyel dacolva, az észérvekkel szemben visszatértek a vészkorszak felé haladó hazába. Mások kint maradtak, de csak kevesek számára hozott sikert és megnyugvást az új élet.

A Színészkamara megalakulása után csakhamar megjelent azoknak a zsidó művészeknek a névsora, akiknek felvételét elutasította a testület. Jól jellemzi az általános hangulatot, hogy a jobboldali Magyarország 1939. szeptember 15-én így kommentálta ezeket az írásokat: „Késérű szemrehányással írnak liberálisok 375 zsidó színész elutasított kérvényéről. Elutasítottak olyan művészeket mint: Rott Sándor, Salamon Béla, Ráday Imre, Komlós Vilmos, Herczeg Jenő, Rajna Alice, Keleti László és még sokan mások. Szemünkre vetik, hogy ezek a művészek, valláskülönbség nélkül, mennyi jókedvű percert szereztek a magyar közönségnek, és most... Elfelejtik,

hogy éppen az ő káros kultúrhatásuk miatt volt szükség zsidótörvényre.” Feltűnő, hogy milyen sok kabarészinész vesztette el a kenyérét – a pesti kabarének az irmagját is ki akarták pusztítani...

IRÁNY AMERIKA!

Voltak, akik úgy gondolták, külföldön próbálnak szerencsét. Az első között döntött a távozás mellett Kabos Gyula, a magyar filmek legnépszerűbb sztárja, az örök kismemberszerepek megformálója. A színész feleségével 1939. január 21-én hagyta el Magyarországot. Az Amerikai Egyesült Államokba utaz-

tak, hogy megéljenek. Gyermekeiket akarták taníttatni, aki Londonban járt egyetemre. Álmaik azonban nem valósultak meg, mert az agyonhajszolt kiváló komikus tragikus hirtelenséggel elhunyt. Az Amerikai Magyar Népszava szerint 1941. „szeptember 20-án Greenpointon lépett fel. A színpadon lett rosszul. Szívrohamot kapott. Beszállították a Greenpoint Hospitalba, de a leggondosabb orvosi kezelés sem segíthetett rajta. Tüdőgyulladás lépett föl, és Kabos állapota ettől fogva aggasztóvá vált.” A színész 1941. október 7-én hunyt el. Oriási tömeg kísérte utolsó útjára.

Kabossal csaknem egy időben a magyar operett legendás alakja, Rátkai Márton is felkerekedett, ő is Amerikába hajózott. Hangsúlyozta, hogy hamarosan hazatér. Hogy ezt babonából mondta-e, nem tudjuk. Tény, hogy több nagy sikerű előadáson fellépett az amerikai magyar közönség előtt, mégsem érezte jól magát az Újvilágban, és a második világháború kitörése napján, 1939. szeptember elsején megérkezett Budapestre. Szándékáról New Yorkban élő barátja, Békássy István színművész sem tudta lebeszélni. Békássy évtizedekkel később, 1990-ben így idézte fel Rátkai érveit: „Hazamegyek, és ha leköpnék mint zsidót, akkor azt lehet mondani, ezek az aljasok leköpték a Rátkait; és ez nekem több, mint hogy itt észre sem veszik, hogy világon vagyok. Saját gyerekeim mellett úgy megyek el, hogy észre sem veszik, hogy itt vagyok, mert ők el vannak foglalva az élet hajszolásával, én pedig egészen egyedül érzem magam.” Rátkai a háború után a Nemzeti Színház művésze volt 1951-ben megkövetkezett halálig.

Talán az egyetlen, aki kelet felé próbált Amerikába jutni, Huszár Pufi volt. Az USA-ban és Berlinben is filmező komikus játszott a Fritz Lang által rendezett *Dr. Mabuse, a játékosban* vagy a Marlene Dietrich főszereplésével bemutatott *Kék angyalban* is, Amerikában is voltak sikerei. Hitler hatalomra jutása után hazatért, és 1940-ben szánta el magát az emigrálásra. Mivel már nem volt lehetséges az átkelés az Atlanti-óceánon, ezért a Szovjetunió felé vette az irányt. Ám mire Moszkván át 1941-ben Vlagyivosztokba ért, ahonnan Japánba akart áthajózni, Magyarország hadat üzent a szovjeteknek. Mint ellenséges állam polgárát elfogták, s 1943-ban egy Gulag-táborban halt meg.

A REMÉNY: NYUGAT-EURÓPA

Nem kísérte nagyobb szerencse azokat a színészeket sem, akik Európában akartak boldogulni. Legfőképpen a nyelvtudás hiánya miatt. Jobbára csak németül beszéltek, azzal pedig Franciaországban és Angliában nem lehetett érvényesülni. Arról nem beszélve, ha néhány hónap alatt találtak is valamilyen lehetőséget, a második világháború 1939 szeptemberi kitörése egycsapásra meghíúsította a terveket.

A berlini némafilmek egykori kedvencéről, a színházi közönséget is meghódító Ráday Imréről 1939. február 10-én azt jelentette a Magyarország című napilap, hogy a „legnagyobb színházi tröszt vezetősége szerződtette ...egész nyáron Hollandiában fog játszani, német nyelven”. Ráday, mielőtt elutazott volna, 1939. május 7-én elbúcsúzott közönségétől a Zeneakadémia

nagytermében. Műsoros estjét a korszak félelmetes tollú kritikus, Egyed Zoltán zárta: „olyan idöket élünk, hogy a megszokott kuckónkat el kell esetleg hagynunk. Az ember azonban egyszer mindenünnen visszajön. Mert nincs helyünk sehol e földön, csak idebaza. Ráday Imre is haza fog jönni Hollandiából.” Egyed akkor még nem gondolt arra, hogy jóslata egy év múlva bekövetkezik, mert Németország lerohanja Hollandiát. Addig azonban Ráday sikerrel szerepelt Hágában és Amszterdamban. Hazatérése után először előadóesteken lépett fel, majd 1941-től az OMIKE Művészakció néven szervezett zsidó színház előadásainak lett vezető művésze a Goldmark-teremben. Rendezésében adták elő Molnár Ferenc *Liliom* című művét. Túlélte a vészkorszakot, számos fővárosi színháznak volt a tagja, a leghosszabb ideig, 1957-től 1970-ig a József Attilának.

SIKER BÜNTUDATTAL

Még azok a magyar művészek sem találták a helyüket, akik a biztonságos Amerikai Egyesült Államokba menekültek, és ott több-kevesebb sikerben is részük volt. Az amerikai közönség elvárásainak azonban kevésbé tudtak megfelelni. Ráadásul büntudat gyötörte őket azért, mert viszonylagos jólétben és biztonságban éltek, mialatt családjuk tagjait megalázták, munkaszolgálatra vitték, meggyilkolták. Ilyen volt például a súlyos depresszióval küzdő Molnár Ferenc, a Hollywoodban forgatókönyveket író Lengyel Menyhért, az *Illatszertár* című darabjával Amerikában is sikeres László Miklós, a Hacsék és Sajó kabaréfigurákat megteremtő, a máig rendkívül népszerű *Meseautó* társ-forgatókönyvírója, Vadnay László, aki az USA-ban is a filmiparban dolgozott. Talán Darvas Lili – Molnár Ferenc felesége – volt az egyetlen a frissen emigrált színészek közül, aki sikeresebbnek könyvelhette el az emigrációban töltött éveit, hiszen 1944-ben már a Broadway-n játszott angol nyelven. Húsz évvel később, 1965-ben a Madách Színházban Molnár Ferenc *Olympia* című művében ismét megmutathatta képességeit a budapesti közönségnek; és az 1970-ben a Makk Károly által rendezett *Szerelem* című film, amelyben Törőcsik Marival és Darvas Ivánnal játszott, komoly nemzetközi karriert futott be.

Fájdalom, hogy effajta szakmai siker rajta kívül csak néhány külföldre száműzött zsidó magyar művésznek adatott meg. A legismertebb közülük Szőke Szakáll, aki vagy negyven amerikai filmszereppel büszkélkedhetett; bár, ha róla van szó, manapság mindenki csak az 1942-ben bemutatott Oscar-díjas *Casablancát* emlegeti. A film rendezője, Michael Curtiz még Kertész Mihályként a Tanácsköztársaság bukása után menekült Bécsbe, majd Berlinen át 1926-ban meg sem állt Hollywoodig. És vajon miért nem beszélünk Székely János íróról, aki a náciizmus elől már 1934-ben Hollywoodba menekült, s akit 1941-ben az *Arise, My Love (Vágyak a viharban)* című film legjobb eredeti történetéért – Benjamin Glazerrel megosztva – Oscar-díjjal tüntettek ki?

GAJDÓ TAMÁS

A „száműzöttek” színháza

Az OMIKE Művészakció – a zsidó felekezeti teátrum története 1939–1944

Az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület Művészakciója közösséget teremtett, népszerű színészek folytathatták pályájukat a zsidótörvények életbe lépése után. Játszottak prózai színházat, operát; a kulturális misszió mellett a könnyed szórakoztatásról sem feledkeztek meg: kabaré-előadásokat is műsorra tűztek. Amíg a körülmények engedték, segítettek elúzni az egyre vészterhesebbé és fenyegetőbbé váló napi gondokat.

Az I. zsidótörvény után, az 1939-es évad végére a zsidó származású színészek közül sokan kénytelenek voltak elhagyni a színpadot. Bálint Lajos, aki egykor a Nemzeti Színház titkára, ekkoriban pedig még a Magyar Színház dramaturgja volt, azt javasolta, hogy – berlini mintára – állandó színházat teremtsenek. A hitközség kultúratanácsának elnöke, Ribáry Géza ügyvéd vállalta – Bálint Lajos későbbi szavaival – a „száműzöttek” színházának megalapítását. A műsorokban csak az izraelita vallásúak léphettek fel, a kikeresztelkedettek nem. A Színház- és Filmművészeti Kamara azzal a feltétellel járult hozzá a színház megnyitásához, hogy a zártkörű előadásokat csak a hitközség tagjai látogathatják. A létrehozók célja a művészek megélhetésének biztosítása és a közönség kulturális igényének kielégítése volt. A Pesti Izraelita Hitközség Wesselényi utca 7. szám alatt lévő Goldmark-terme (és néhány további kisebb helyszín) adott helyet az 1908-ban létrehozott Országos Ma-

gyar Izraelita Közművelődési Egyesület, vagyis az OMIKE művészakciójának.

LENNI VAGY NEM LENNI!?

A művészakció igazgatója Bánóczy László, művészeti vezetője Bálint Lajos, zenei vezetője Komor Vilmos, főrendezője a Nemzeti Színház egykori sztárja, Beregi Oszkár lett, aki az emigrációból 1930-ban hazatérve ismét a művészeti élet periferiájára szorult. Beregi az alapítók céljáról ezt jegyezte fel máig kiadatlan emlékiratában: „Minket egyszerre fosztottak meg a szellemi munkásságunktól és a fizikai megélhetésünktől. Az utóbbit talán kibírtuk volna. De a »szón«, amit belénk fojtottak – fuldokoltunk. – A Goldmark teremben való munkásság anyagilag teljesen jelentéktelen volt, de megadta nekünk a »szószéket«. És meglelégedéssel gondolhatok vissza arra, hogy nem használtuk ezt a szószéket olcsó, alsóbbrendű célokra.”

A színház 1939. november 11-én nyitotta meg kapuit. Az eredeti terv szerint *A velencei kalmár*ból adtak volna elő jeleneteket. A hatóság azonban ezt nem engedélyezte, ezért Ribáry ötletszerűen felvetette, hogy Beregi mondja el a Hamlet nagymonológját. „Rövid ellenkezés után azt válaszoltam: Jól van, elmondom, a »lenni vagy nem lenni«-t, de nem úgy, ahogyan Hamlet mondja minden korokon keresztül, hanem úgy, ahogy ma én, ahogy ma te, ahogy ma a Goldmark Színház valamennyi nézője, és a színházon kívül megsanyargottak érzik és kiáltanák ki a nagyvilágba. [...] És azon az estén szószékké vált a Goldmark terem kis színpadja. Nem a borongó, nem a búskomor, nem a gyászoló wittenbergi diák, nem Hamlet királyfi érzelmi világát fejezte ki a szó, lázítás volt az akkori hatalmasok és hatalmak ellen, akiket ember nem tudott legyőzni, csak az idő. Bejelentés nélkül robbantam ki a színpadra, előre, míg éreztem, hogy a rivalda lámpái érintik a cipőm hegyét, és a sötét nézőtérbe teljes erővel kiáltottam be: »lenni vagy nem lenni!«...” – emlékezett Beregi. A szolgálattevő rendőrtiszt feljelentést tett, s Ribáryt beidéztek a kapitányságra, ahol közölték vele, hogy ha még egyszer hasonló eset előfordul, megvonják a játszási engedélyt.

Az OMIKE Művészakció több ősbemutatót tartott, így például a Buchenwaldban elpusztult Pap Károly *Mózesét*, vagy az OMIKE-alapító Bálint Lajos *Támár* című darabját. Műsoron voltak elnémitott magyar zsidó szerzők: Szép Ernő, Molnár Ferenc, Szomory Dezső, Csergő Hugó, Donáth Ede, Szenes Béla színjátékai, és olyan klasszikusok mint Racine-tól az *Eszter*; Shakespeare *Hamletje*, Ibsentől *A vadkacsa*. Az OMIKE-nek operatársulata is volt, amely az *Aida*, a *Sába királynője*, a *Faust*, a *Fidelo*, a *Varázsfuvola* és a *Sevillai borbély* előadásával vonzotta a közönséget, a legnagyobb sikert a *Don Pasquale* aratta.

A színház műsorának összeállításakor több szempontot is figyelembe vettek, ahogy azt A Zsidók Lapja is megírta: „*A Goldmark terem közönsége az elmúlt évadok alatt örömmel tapasztalta, hogy az eredetileg alkalmi előadásokra szánt piciny színpadon nemcsak magánszámok, egyfelvonásosok és zenedarabok kerülnek előadásra, hanem az OMIKE Művészakció vezetősége egyéni utakat keres és a fővárosi színházak műsorának átvétele vagy utánzása helyett a Goldmark terem önálló művészi profiljának alakítását tűzte ki célul.*”

Már az első évadban harmincnégy műsort százhuszonöt előadásban játszottak, negyvenezer néző előtt. A nézőszám egy év múlva húszezerrel nőtt, az 1942–1943-as évadban száznyolcvanezerre emelkedett. (Ebben az évadban már majdnem ötszáz előadást tartottak.)

VESZÉLYES SIKER

A művészakció előadásai telt házakat vonzottak, a bérletek rendre elkelték. A színház vezetői félték a túl zajos sikertől, a méltató újságcikkektől, mert mindez a színház létét veszé-

lyeztethette. Már az OMIKE Művészakció megindulása előtt megindultak a jobboldali sajtótámadások, melyek azzal vádolták a zsidó származású színészeket, hogy többet keresnek az alkalmi fellépésekkel, mint azok, akiknek állandó szerződésük van. A Mai Nap címmel kiadott napilap 1943 végén *Az »Egyedül Vagyunk«* agyondicséri a Goldmark-termet címmel közölt írást, mely akkor keletkezett, amikor a magyar belpolitikát az angolszász hatalmakkal való tárgyalások után némi enyhülés jellemezte. A lap névtelen újságírója így vezette be támadását: „*A Goldmark-terem előadásainak színvonalát basábjainkon mindig tárgyilagosan elismertük. Ú. n. jobboldali lapok természetesen rendszerint gúnyos formában szoktak megemlékezni a Goldmark-terem művészietlen törekvéseiről. Annál meglepőbb, hogy az Imrédista »Egyedül Vagyunk« most ellenkező túlzásba esik, s olyan himnikus*

Segítség és működési lehetőség

Hevesi Simon főrabbi az OMIKE Művészakciójának megalakítására 1942-ben így emlékezett:

„Az első zsidótörvény még törvény se volt, amikor a színházak egy része már végre is hajtotta, és ahogy valósággá lett az első zsidótörvény, megteremtődött a Kamara, a többi színházak is kénytelen kelletlen úgy hajtották végre, mintha már a második zsidótörvény is életben lett volna. Mire a második zsidótörvény megszületett, már semmi végrehajtani való nem maradt, vagyis pontosan a színházak területén a »gleichschaltolást« mindennél alaposabban, és nagyon iparkodó gyorsasággal végezték el.

Száz számra maradtak kenyér és munka nélkül a magyar színpad kitűnő munkásai, komoly, jeles értékei a magyar színházi kultúrának, és még nagyobb számban hasznos segédek a színpad művészetének.

Jól tudjuk, hogy a művészet emberei számára ez nemcsak kenyérkérdés. Az egyre súlyosbodó kenyérgond gyötrelmét még fokozza, és elviselhetetlenebbé teszi minden művész számára, ha nincs lehetősége alkotómunkára. Valami segítséget kellett itt találni a zsidó egyetemesség sok minden megoldandó problémái között is. Ha már a törvény és az illetékes hatóságok nem adtak módot arra, hogy legalább külön színház adjon helyet ezeknek a művészeknek, és annak a közönségnek, amely ragaszkodott hozzájuk, olyan dobogót kellett építeni, hogy legalább némi segítséghez és működési lehetőséghez jussanak.”

hangon emlékszik meg egy Goldmark-előadásról, amit bizonyára még »baloldalon« is sokallni fognak.” Ezt követően az ominózus cikkből is idéztek: „Bármennyire szerényen hirdetik, félelmesen komoly szellemi központtá kezdi kinőni magát a Goldmark-terem. Jelképpé kezd válni, erős jelképpé, s aki egyszer látta, éppen úgy megérti, mintha bétékőznapi nyelven közöltek volna vele száraz tényeket.”

ELÚZNI A NAPI GONDOKAT

Nehéz jellemezni az OMIKE előadásait, mert a kritikusok elnézőbbek voltak a kezdetleges színpadon, nem a legideálisabb szereposztásban bemutatott előadásokról szóló kritikákban. Beregi Oszkár játékát például mindig feltétel nélkül dicsérték. Érdekes, hogy a zsidó tematikájú színjátékokról többnyire mégis elmarasztaló sorok születtek. Nem volt hagyománya a magyar színházművészetben ezeknek a műveknek – noha korábban az Új Színházban és a Bethlen téri Színpadon közülük színre került már néhány. Shalom An-Ski kabbalista legendáját, a *Dybukot* különösen azok fogadták örömmel, akik zsidó szellemű darabot sürgettek. Nagel Marcell kerületi tanácsos megkapó levelében így méltatta Beregi alakítását a Magyar Zsidók Lapjában: „elfeledteti önmagát, és művészetében annyira éli és átélheti velünk a szent Rabbi az eszményig emelkedő lángját, erejét

és hitét, hogy annak megismerésében lélegzet-visszafojtottan tömörül egységes egészzé az egész nézőtér”.

A többi hasonló tárgyú művel azonban nem mindig aratott sikert a társulat. Szabolcsi Lajos *Legenda* című egyfelvónásáról ezt jegyezték fel: „A darabot [...] kínos külsőségek mellett játszották, orosz–lengyel zsidók kucsmában, kaftánban jelentek meg a színen, rubeleket juttatott a Gondviselés a szegény zsidóknak, mint-ha nem is lehetett volna magyar; vallásos zsidó környezetben előadni ezt a darabot.”

Az OMIKE Művészakció jelentőségét méltatók kiemelték az együttes közösségformáló erejét; azt, hogy a színházi előadások – a játszóknak és a nézőknek egyaránt – segítettek elúzni a napi gondokat. A rendszeres előadásokat a munkaszolgálat bevezetése után a fellépő művészek behívása sokszor bizonytalanlanná tette. Elkerülhetetlenné vált az utánpótlás nevelése. Bár valamennyi résztvevő remélte, hogy helyzete jobbra fordul, több fiatal színész – például Szilágyi Bea, Zsudi József, Füzesi Róbert – kezdte színészi pályáját a Goldmark-teremben.

Az OMIKE Művészakció hadat üzent a feledésnek is, s megpróbálta a folytonosságot biztosítani. A népszerű színészek folytathatták – noha jóval szűkebb keretek között – karrierjüket; s a művészakció biztosította Lakner Artúr gyermek-

A főrendező

Az 1876-ban Budapesten született Beregi Oszkár a Nemzeti Színház sztárja volt, de Max Reinhardt rendezéseiben Berlinben is sikert aratott. A Tanácsköztársaság bukása után menekülni kényszerült, mert a fajvédők, elsősorban az Ébredő Magyarok Egyesületének tagjai megakadályozták nemzeti színházi működését. „Zsidó ne játsszon magyar királyt!” – harsogták. Elegáns színházakban, kisebbségbe szorult magyar színigazgatók társulatában, monumentális némafilmek főszerepeiben tűnt fel – Bécsben, Erdélyben, Berlinben, Hollywoodban. Hiába gyötörte a honvágy, s hiába szeretett volna családja közelében élni, hazatérésére csak 1930-ban kerülhetett sor. „Természetesen” őt sem vették fel a kamarába, ezért 1939. november 11-től 1944. március 18-ig, a német megszállásig, az OMIKE Művészakció színészeként és főrendezőjeként dolgozott. Ő is azzal áltathatta magát, mint annyian: nem eshet bántódása. Nem így történt. Életének egyik legmeggyőzőbb alakításával, német repülőtishti egyenruhában menekítették ki 1944 legvégén Budapestről. Major Tamás 1945-ben leszerződte a Nemzetibe, de egy év után újra külföldön próbált szerencsét: leányával és vejével, Pataky Kálmán operaénekesssel Argentínában, Chilében, majd az Egyesült Államokban élt. Bár szinte élete végéig játszott, egykori sikereit nem tudta túlszárnyalni. Hollywoodban halt meg 1965-ben.

Oszkár Beregi
1876. X. 31.

Beöthy László–Makai Emil–Donáth Ede: Szulamit. Goldmark-terem, 1941. december 21.

színházának működését is (nálá kezdte pályáját többek között Ruttkai Éva, Ferrari Violetta, Galambos Erzs). A kulturális misszió mellett a szó-rakoztatásról sem feledkeztek meg a vezetők: a második világháború éveiben a pesti kabaré legautentikusabb formájában a Goldmark-teremben létezett. Neves szerzők jelenetei voltak műsoron: az első sikeres hangosfilm, a *Hyppolit, a lakáj* forgatókönyvének írója, Nóti Károly; a háború után Zacsek okvetetlenkő figurájáról is híres Nádasi László; a máig népszerű ponyvaregények írója, a munkaszolgálatosként a Don-kanyarban meghalt Rejtő Jenő; az 1938-ban Amerikába emigrált és Hollywoodban és a Broadway-n is feldolgozott *Illatszertár* című sikerdarab szerzője, László Miklós; a háború után is népszerű konferanszié, Kellér Dezső; a Hacsek és Sajó kitalálója, a *Meseautó* később Amerikában is sikeres forgatókönyvírója, Vadnai László. S néhány név, akik a műveket előadták: Rott Sándor, Steinhardt Géza, Salamon Béla, Herendi Mancsi, Vidor Ferike, Gárdonyi Lajos, Szigeti Jenő, Radó Sándor.

A német csapatok megszállása, 1944. március 19. után a színház előadásait betiltották. A terem hálókahely lett, az öltözőkben működött a konyha, a színpadot raktárrá alakították. A színház egykori tagjait munkaszolgálatra hívták be, gettóba zárták, haláltáborokba vitték. Az OMIKE Művészakció mártírjainak emléktábláján összesen száztizennyegyzven színész, rendező, író, zeneszerző, képzőművész, operaénekes, zenész neve olvasható.

GAJDÓ TAMÁS

A Magyar színháztörténet 1920–1949 című kötetben megjelent írás rövidített és szerkesztett változata

A kolozsvári Concordia

Kolozsváron az óriási hagyományokkal rendelkező magyar nyelvű színháznak számos zsidó származású tagja volt. (Ugyanez volt érvényes az erdélyi színházaság egészére is.) A visszacsatolt területeken is érvényesített zsidótörvények miatt a kolozsvári zsidó színészek állás nélkül maradtak. Hasonlóan budapesti (és berlini) társaikhoz, kizárólag egy külön játszóhely megalakítása maradt számukra megoldásként. Ez lett a Kolozsvári Zsidó Színház, a beszédes Concordia (egyetértés) névvel. A színház 1941 februárjában kezdte meg működését, Oszip Dimov (Dümov) jiddis nyelvű orosz író *Szomorjának énekese* című színdarabjával. Az engedélyt Kemény János, a kolozsvári Magyar Nemzeti Színház igazgatója szerezte meg, és ő segítette kellékekkel a zsidó társulat előadásait. Ugyancsak ő biztosította a minimális működéshez szükséges anyagi forrást is. (...)

A Zsidó Színház társulatának tizennyolc tagja volt. Egyaránt játszottak darabokat a világirodalomból (Stefan Zweig, Friedrich Hebbel) és a magyar drámairodalomból (Bródy Sándor, Molnár Ferenc) – a szerzők többsége (mint az itt felsoroltak mindegyike) a magyar színházi életben már tiltólistán volt. Természetesen játszottak vígjátékokat, operetteket, kabarédarabokat is, amelyekre a sötét időkben a közönség fokozottan ki volt éhezve. A színház a cenzúrát úgy vészelte át, hogy a város vezetői között voltak szimpatizánsok, akik egyengették a rendőrség által letiltásra ítélt darabok további útját. Plakátok nyomtatására nem volt lehetőség, az előadások meghirdetésére maradt a szóbeliség. (...) A társulat színészeinek többsége hamarosan a kolozsvári téglagyári gettóba került, ahonnan az út Auschwitzba vezetett. A holokausztot és a háborút csak négyen éltek túl közülük – olvasható Harsányi László *Volt-e kiút?* című, 2022-ben közzétett tanulmányában.

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Oscar Wilde

SALOME

Diana Dobreva színpadi változata bibliai idézetek és Alekszander Szekulov írásainak felhasználásával készült. A magyar szöveget Szini Gyula és Kosztolányi Dezső fordításának figyelembevételével írta Kozma András.

Salomé – MARTOS HANGA / TABAJDI ANNA e. h. | Heródes – TRILL ZSOLT
| Heródiás – SZÜCS NELLI | Jochanán – BERETTYÁN SÁNDOR | Námán, a hóhér – KOVÁCS S. JÓZSEF | Narraboth, az ifjú szíriai – BERETTYÁN NÁNDOR | Nátán, Heródiás apródja – MADÁCSI ISTVÁN | Mirjam – NAGY MARI | Tigellinus, a római – BOGNÁR BENCE e. h. | A kappadókiai / Eliezer, zsidó férfi – JAKAB K. TAMÁS e. h. | A núbiai / Ehud, zsidó férfi – KRAUTER DÁVID e. h. | Nazarénus / Elizeus / első katona – WINKLER TAMÁS e. h. | Nazarénus / második katona – SÉRA DÁNIEL e. h. | Ráhel / júdeai nő – POLYÁK ANITA e. h. | Rebekka / júdeai nő – BATTAI LILI LUJZA e. h. | Ruth / júdeai nő – SIPOS ILKA e. h.

Díszlet: Mira Kalanova // Jelmez: Marina Raychinova // Zeneszerző: Petia Dimanova // Hangtervező: Yavor Karagitliev // Dramaturg: Kozma András // Salome táncának koreográfusa: Szent-Ivány Kinga // Ügyelő: Csaszvan András, Lencsés István // Súlyó: Gróf Katalin // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: DIANA DOBREVA

mikor? hol?

PREMIER: 2024. december 13. • Nagyszínpad

PREMIER GALÉRIA

Számomra a *Salome* egy olyan világról szól, amely még nem áll készen az Örömhírre, vagyis a Megváltó érkezésére és a Hírnökre, vagyis Keresztelő János prófétára, aki a darabban Jochánán névre hallgat. A darab fő témái pedig a hit és a szeretet. Örök témák, amelyek különösen aktuálisak a napjainkban uralkodó hitetlenség idején. Wilde művének fő „eseménye” a szeretet eljövételének híre.

DIANA DOBREVA rendező

SZÉCSI NOÉMI

„**D**őlünk
hátra, és
élvezzük hát
ezt a ritka
tüneményt...

SAJGÓ SZABOLCS

„**A** Hang ma
is aktuális.
A Salome
előadás
segíthet,
hogy a Hang
emberei
lehessünk.

Hétfátyoltánc

Oscar Wilde-nak sosem volt szerencséje színpadon látnia *Salomé*ját, pedig, lévén saját művészete áhíthatos csodálója, remegve várta az élményt. Amikor az egyfelvonásos darabot 1892-ben Londonban a Wilde által bálványozott francia színésznő, Sarah Bernhardt főszereplésével alkalmazták színpadra, a cenzor a bibliai téma színpadi ábrázolását tiltó rendelet miatt nem engedélyezte az előadást. Amikor 1896 februárjában Párizsban mégis színpadra került, Wilde már börtönben ült homoszexualitása miatt. Később, mikor megtört emberként 1897-ben kiszabadult, nápolyi tartózkodása alatt olasz művészek körében felolvasták a szöveget, de hiába küldték el az olasz fordítást Eleonora Dusénak, a nagyságban Sarah Bernhardthoz mérhető egyetlen olasz színésznő vonakodása miatt előadásra akkor sem került. Amikor pedig 1905-ben Richard Strauss operalibrettóként használta fel az anyagot, Wilde már öt éve halott volt. Mondhatni a hozzá közel állók nagy megnyugvására, hiszen a két keserves börtönév után maradt három esztendő a pénzért könyörgés, céltalan bolyongás, alkoholizmus és alkotásképtelenség jellemezte.

A *Salomé*t a börtön előtt írta meg, utána alig fogott már bele valamibe. Pedig a közmegegyezés szerint a művésznek szenvednie kell, hogy a valódi művészet megszülethessen. Mennyi szenvedés az elég? Némi szabadságmegvonás és pár elviselhető személyes tragédia még éppenséggel stimuláló, de a teljes szakmai és magánéleti ellehetetlenülés, anyagi csőd, valamint a testi kínok már bénítóak? A magán- és szakmai életében késélen táncoló Wilde-ot az a kettős beszéd ihlette, amelyre normaszegése miatt kényszerült a viktoriánus társadalomban. Ennek eredményeként születtek meg olyan alakjai, mint a *Dorian Gray arcképe* című regényének főszereplője, a titkaikat cinikus szóforgatással leplező vígjátéki dandynók és -férfiak, sőt a végzetes vágyával a vesztébe rohanó Salome is. Wilde termékeny alkotó volt, amíg őket szólaltathatta meg, de amikor a valóság beszakította

Készítsétek útját

Mi szerint renkezi fantáziánk a valóságot? Mennyire tudunk fölé kerekedni egyéni vágyainknak, töredékes ismereteinknek, hogy valami többet, másokat is táplálót álmodjunk a valóság színpadára? Ha egy nemzet színházáról van szó, milyen üzenet tartja meg és segíti azokat, akikért a színház létezik, akiket pásztorolni hivatott?

Nem kell sok életpasztalet felismerni: a fenntartó és növekedést adó erőt az ember a spirituális gyökerein át kapja. Jó tudni és meg-megtapasztalni, hogy egy ország első színháza alapvetően a szakrális dimenzióban éli meg küldetését.

Oscar Wilde *Salome* című darabja a kétezer éves történet szabad újragondolása. A Has-móneus hercegnő, Salome beleszeret a fogoly Keresztelő Szent Jánosba, visszautasított szerelme miatt bosszúból kéri és kapja Júdea fejedelmétől, mostohaapjától, Heródestől a próféta levágott fejét. A *Bibliá*ban Salome anyja, Heródiás (Heródes felesége) biztatja erre a kérésre a lányát, mivel a Keresztelő nyilvánosan átkozta őt parázna élete miatt.

A biblikus történettől másik eltérés, hogy Heródes születésnapjára csak férfiak vehettek volna részt, még felesége sem. A vendégek – és saját – szórakoztatására hívta be a fejedelm tancolni Salomé, aki nem akart bemenni, anyja is ellenezte a táncot, féltékeny lévén saját lányára. Salome végül mégis eljárt a híres/hírhedt hétfátyoltáncot, tudván, hogy majd cserébe kitöltheti bosszúját a prófétán. De ez a tánc valójában egy kifordított lélek vergődése volt.

A Nemzeti előadása a bolgár Diana Dobrova rendezésében ezekben követi Oscar Wilde 1891-es darabját, de az egész mű kap egy érdekes második síkot. Námánt, az udvari hóhért kiemeli a rendező a szereplők közül, az események külső szemlélőjévé teszi,

a tetőt, elakadt a szava. Vajon az addig kialakult művészi módszerei bizonyultak alkalmatlannak a bőrtönlét során kialakult új világnézetéhez, vagy a kelletnél több testi-lelki gyötrellem szárította ki a szellemes ötletek áramlását?

A l'art pour l'art jegyében íródott Salome afféle haladó színházcsinálónak való kihívás hírében áll, amit nem lehet csak úgy a színpadra csapni. Mi, egyszerű nézők Salomé nézve nem fogunk olyan módon magunkra ismerni, mint a ma teret hódító terápiás irodalomfelfogás alapműveit olvasva. Ez a darab nem értelmezhető azon a nyomvonalon, hogy mindenkinek halt már meg valakije, mindenki érezte már magát bántalmazás áldozatának, mindenki átélt már súlyos csalódást és így tovább. A szereplők stilizált figurák, a helyszín elidegenítő

és mint a hatalmi akarat végrehajtóját, mint az élőket szemlélő halál angyalát helyezi a színpadra. Érdekes monológot írtak a darabhoz Námán számára mindjárt az előadás indításaként. A hamis hírek mai világában hangzik fel például: „A legtöbb fej az emberek által hozott hírek miatt esik le”. Vagy: „Az marad életben, aki nem beszél. Aki tudásának sírja tud lenni, az elkerüli a sírt.”

A rendező ezzel az indítással „helyére is teszi” Keresztelő Szent János alakját, a ma már több mint 2500 éves Hang inkarnációját: „Egy hang kiált: Készítsétek a pusztában az Úr útját, egyengessétek ösvényt a sivatagban Istenünknek! ...a göröngyös legyen egyenessé... Akkor kinyilvánul az Úr dicsősége, és meglátja minden test Isten üdvösségét.” Deutero-Izaiás prófétái szavai ezek a zsidó nép babiloni fogságának idejéből. Ennek jegyében kritizálja korát a Keresztelő, aki a kritizáltak érdekében kemény, hogy ők is megláthassák Isten üdvösségét. Ki nem látja, tapasztalja a mondás igazságát: *szólj igazat, betörök a fejed.* Ma is választhat

és voltaképpen a cselekmény is az, bár azért bizonyára láttunk már olyanokat, akik eljárják a hétfátyoltáncot a levágott fejért. Többségünknek azonban csupán kisebb kegyekért kell egy keveset táncolgatnia.

Az önmagáért való művészet ódivatú ugyan, de a rendezés annál modernebb eszközöket vesz igénybe. Ezt a *Salomé*t egy vidéki kultúrházban nem lehetne előadni. Ehhez az előadáshoz olyan technikai eszköztár és látványvilág kell, amelyhez nem elegendő valamely tenyérnyi színpadon összeverődött független társulat büdzséje és lelkesedése. Dőlünk hátra, és élvezzük hát ezt a ritka tüneményt: adott a ritkán színpadra alkalmazott, nehéznek tartott, nézőcsalogatónak aligha számító darab. Adottak a Nemzeti Színház társulatának tagjai és a beugró egyetemi hallgató Tabajdi Anna, aki elhitei velünk, hogy amint a bibliai hercegnő megjelenik, mindenkit megbabonáz. Adott Diana Dobрева számtalan hatáselemre, ismert filmélményekre épülő rendezői koncepciója, ami megkímél minket, hogy kizárólag az itt vendégszöveggel megtöltött eredeti mondatok értelmére figyeljünk, átadhassuk magunkat a vöröslő hold látványának, a fátýol susogásának, a nem szűnő, belénk hatoló lüktetésnek. Közben azon is elmerenghetünk, hogy kell-e a valódi művészethez a szenvedés.

Am, ahogy Wilde egyik vígjátékának szereplője mondta, az igazság aligha kristálytisza és semmi esetre sem egyszerű.

a szerző író

mindenki József Attila két hexameteré közül: „Mért legyen én tisztességes? Kiterítenek úgyis! / Mért ne legyen tisztességes! Kiterítenek úgyis.”

Heródiás megőrül, ha hallgatnia kell a próféta szitkait. Követeli férjétől, hogy hallgattassa el, mert úgy beszél, mint egy részeg. Heródes válasza: talán Isten borától részeg, talán Isten jóslatát továbbítja. Heródiás gúnyosan válaszol: nem tudja, hol terem ez a bor, és nem hisz a jóslatokban. Jó téma nekünk ez is: Hol terem ma Isten bora? Hol lehet megtalálni azt a spirituális energiát, ami emberré tesz bennünket, ami eljuttat a megvilágosodás állapotába?

Az egész darabban gyakran felhangzik a figyelmeztetés: ne nézz oda! ne nézz rá! Tapasztalati igazság, hogy amit nézünk, az belső mozink részévé lesz, éltet vagy öl. A Biblia világában visszhangzanak Izaiás szavai: „Aki siketité teszi a fülét, ne hogy vérontásról halljon, és behunyja a szemét, ne hogy rosszat lásson: az ilyen a magasságban fog lakni.” (33,15-16)

Írásom címe idézi a Hangot. Ez a Hang ma is aktuális. A *Salome* előadás segíthet, hogy a Hang emberei lehessünk.

(Bibliai történetünk helyszínének – Machaerus – világszenzációs kutatása 2009-től Vörös Győző régész vezetésével történik. *Machaerus* című könyve hasznunkra lehet, nemcsak a színdarabbal kapcsolatban.)

a szerző jezsuita szerzetes, író, költő

Jelenet a Csíksomlyói passiából –
a Tanítvány szerepében Berettyán Sándor

Hátvéd főszerepekben

Berettyán Sándor a Bibliáról és a fociról, háromszáz Kukorica Jancsiról és szelfikről

Berettyán Sándor Jochanán szerepében vértanúként végzi a Salome-előadásokban. A lefejezés ellenére szereti ezt a szerepet, ahogy annak is örül, ha a legendás hősök mellett gazember is lehet. A fociból vett hasonlattal élve: hátvédnek tartja magát, aki igyekszik mindent megtenni azért, hogy sikeres legyen a csapatjáték.

Kezdjük a végén! A Salome-előadás után közönségtalálkozó lesz. Nem lenne hasznosabb inkább előtte egy ráhangoló beszélgetés?

– A közönségtalálkozókön gyakran nagyon izgalmas beszélgetések, nézői észrevételek szoktak elhangozni, és természetesen megosztunk néhány

„Ha rangsorolni kellene, a Csíksomlyói passió Tanítványa kerülne az első helyre. Mégpedig azért, mert Csíksomlyón, a Nyeregben huszonötezer ember előtt játszottunk, és az előadás olyan együttállásban született meg, ami csak néhány alkalommal adatik meg az életben.

kulisszatitkot, plusz információt, amivel még teljesebb, izgalmasabb lehet a nézők színházi élménye. A ráhangoló beszélgetés funkciója más. Felkészíti a nézőt az előadás befogadására. A *Salome* esetében szerintem nincs szükség különösebben erre... De ezeket a foglalkozásokat a nézői visszajelzések alapján szervezik a kollégák.

Hogy tapasztalja, mindenki ismeri a bibliai történetet?

– Ha Oscar Wilde darabját nem is olvasták, de a legtöbb színházba járó tudja, ki volt Salome, és hogy végezte Keresztelő Szent János, aki Jochanán néven szerepel a darabban. A bibliai alapokon túl ehhez jelentős mértékben hozzájárulnak a különböző irodalmi feldolgozások, a Richard Strauss-opera, a képzőművészeti alkotások, festmények, templomi ábrázolások...

Sándor mikor hallott először Keresztelő Szent Jánosról?

– Nem emlékszem...

Gondolom, a hittanon szó volt róla.

– Nem jártam hittanra.

Mert?!

– Mert fociztam, kézilabdáztam és még annyi minden más is érdekelt. Nem volt időm arra, hogy még hittanra is járjak...

Ezzel most azért lepett meg, mert eddigi pályája során több olyan szerep megtalálta, amely kötődik a Bibliához, a hithez, a valláshoz...

– Nem gondolom, hogy a két dolog feltétlenül összefügg. Nekem bármit el kell tudnom játszani, még akkor is, ha nagyon távol áll tőlem. Szerintem az ember hite és vallása magánügy, ezért is fontos, hogy egy szakrális témájú előadáson megfelelő eleganciával és tisztelettel dolgozzanak az alkotók. Egyébként mindig nyitott voltam a szakralitásra, azért is, mert vallásos családban nőttem fel. Édesapám görögkatolikus, több rokonom görögkatolikus pap. Édesanyám az egyik ágról református, a másikról római katolikus. Hálás vagyok, hogy a szüleim olyan környezetet biztosítottak, ahol én magam kereshettem és találtam meg a hitem. Különösen hatottak rám utazásaimhoz kapcsolódó élményeim, mint a Hagia Szophia, ahol nemrég jártam, amikor a Bánk bánt játszottuk Isztambulban. A hatalmas templom falain, mára töredékesen megmaradt mozaikokon örömmel fedeztem fel Mária és Jézus mellett Keresztelő Szent Jánost is. Pár éve, amikor Tel-Avivban játszottuk a *Woyzecket*, elmentünk Jeruzsálembe. Végig sétáltunk a Via Dolorosán a Golgotáig. Ilyen élmények után újra és újra kezembe veszem a *Bibliát*.

BERETTYÁN SÁNDOR

1991-ben Debrecenben született, gyerekkorát Berettyóújfaluban töltötte, a debreceni Ady Endre Gimnáziumban érettségizett. 2017-ben végzett a Kaposvári Egyetemen, Vidnyánszky Attila osztályában; a 2017/18-as évtől tagja a Nemzeti Színház társulatának.

A 2024/2025-ös évadban a *Salome* és a *Liliom* című új előadásokban látható. További fontosabb előadásai az évadban: *Bánk bán*, *János vitéz*, *Egri csillagok*, a *King Lear Show*, *A revizor*, *Don Juan*, *A Mester és Margarita*, *A kaukázusi krétakőr*, *Woyzeck*, *A sűgő*.

– És végig is olvasta?

– Úgy hiszem, azt nem lehet úgy olvasni, mint egy regényt, elejétől a végéig. Ha érdekelt, foglalkoztatott egy történet, vagy valami problémámra kerestem választ, segítséget, vagy ha hallottam valamilyen példázatot, irodalmi utalást, megkerestem, utánanéztam. De ha arra kíváncsi, olvastam-e az egészet: igen.

Amikor megtudta, hogy Jochanán – vagy ahogy gyakrabban emlegetjük: Keresztelő Szent János – lesz, felfrissítette a vele kapcsolatos ismereteit?

– Természetesen újraolvastam a *Bibliában* a kapcsolódó passzusokat. Az Oscar Wilde-dráma színpadi változata erre a bemutatóra kiegészült egy kortárs bolgár szerző írásaival és több bibliai idézettel is, emellett nagy figyelmet igényelt a misztériumjáték összetettsége, költőisége és a rendezői szándék megértése. Így hasznos volt, hogy a próbákon közösen is beszélgettünk a történet különböző ábrázolásairól, legendákról, értelmezési lehetőségekről.

A rendező, Diana Dobрева Bulgáriából érkezett. Lehettek nyelvi nehézségek is!

– A nyelvi különbségek miatt – a legjobb tolmácsolás mellett is – nagy figyelemre van szükség egymás megértéséhez. De akkor is figyelniük kell egymásra, ha ugyanaz az anyanyelvünk. Persze így talán átgondoltabb lehet minden részlet, apróságnak tűnő gesztus. Szerencsére a színház nyelve egyetemes! Sok külföldi rendezővel dolgoztam már együtt, és a munka eredményességét soha nem a nyelv határozta meg. Hogy egy találkozás produktív legyen, kölcsönös nyitottságra és kíváncsiságra van szükség. Számomra ez a kapcsolat leginkább Alexandar Popovskival alakult ki, akivel a *Mester és Margarita* után a *Don Juan*-ban dolgoztunk együtt.

A *Részegek*-előadást azért emelném ki, mert a rendező, Viktor Ryzakov moszkvai színészosztálya egyfajta „testvérosztályként” találkozott minden évben a mi kaposvári osztályunkkal. Ő tehát még diákként látott, és jó érzéssel töltött el, hogy a Nemzeti Színházba érkezve már színészként gondolt rám. Mellette több rendezővel dolgoztam egyetemistaként és később társulati tagként is. A *Cyranóban* és a *Tartufféban* a grúz David Doiashvillivel, a *Krokodilusban* és a *King Lear Show*-ban az orosz Valerij Fokinnal. A *Lear*-előadást tavaly mutattuk be, és az egyik kedvencem. Repertoáron van a grúz Avtandil Varszimavili két rendezése, *A kaukázusi krétakőr* és *A revizor*, amiben szintén láthat a közönség.

– Jochanán prófétaként nem hallgat. De mit szól Sándor, ha valami fonákságot lát?

– Természetesen szólok, ha úgy érzem, valami nagyon nincs rendben. Nemcsak magam miatt, hanem a közösség miatt is fontos ez.

Közügyekben is megszólal? Megtalálhatjuk a véleményét például az internetes fórumokon?

– Egyetlen közösségi oldalam van. De azt is leginkább csak a gyors információszerzés, a folyamatos kapcsolattartás miatt használom. Ez nem azt jelenti, hogy nem figyelek a közügyekre, és határozott véleményem is van. Viszont azt látom, hogy manapság túlságosan sok időt és figyelmet fordítunk ezekre, miközben vannak sokkal fontosabb dolgok is. Számomra mindenképpen.

Például?

– Mindenekelőtt a családom. Náluk soha, semmi nem lesz fontosabb.

Bánk bán szerepében

A tudósítások szerint nagy siker volt 2024 szeptemberében Plovdivban, majd decemberben Isztambulban a *Bánk bán*. Érthette ezt a magyarul beszélőknek is nehéz szöveget a bolgár vagy a török közönség?

– Külföldön feliratozva mennek a vendéglőadások. Ennek ellenére sem érthet minden szót, kifejezést ezekből a dialógusokból a más anyanyelvet beszélő közönség. Viszont a konfliktus, Bánk bán esetében a hatalmi és a magánéleti probléma ismerős lehet más országokban élő nézők számára is. Biztos nem pontosan ugyanígy, de az ő múltjukban, történelmükben is lehettek hasonló események. A lényeg érthető, követhető, és a történelmi párhuzamokon túl ráismerhetnek ma is tapasztalható ellentmondásokra, vitákra, a köztünk járó bajkeverőkre, köpönyegforgatókra, haszonlesőkre, lézengő ritterekre...

A *Bánk bán*nal volt egy sikeres vendéglátásunk Aradon is...

– Aradon elsősorban a külhoni magyarok vártak bennünket. Igazi ünnepi előadás volt. Ehhez hozzájárult az is, hogy éppen az aradi vértanúk emléknapja előtt, október 5-én este mutattuk be nemzeti tragédiánkat.

Ha az eddigi szerepeit rangsorolni kellene, Bánk bán lenne az első helyen?

– Mindenképpen fontos, komoly és megtisztelő szerep. De a legek között ott az *Egri csillagok* Mecsekseyje, *A Mester és Margarita* Jesuája, Ádám *Az ember tragédiájából* és most már Jochánán is. De ha rangsorolni kellene, a *Csiksomlyói passió* Tanítványa kerülne az első helyre. Mégpedig azért, mert Csiksomlyón, a Nyeregben huszonezter ember előtt játszottunk, és az előadás olyan együttállásban született meg, ami csak néhány alkalommal adatik meg az életben. Nem tudok mondani olyan történetet, ami fontosabb lenne a magyarság, történelmünk, hagyományunk, az előadás egyetemes mondanivalója szempontjából. Egész biztos vagyok benne, hogy életem egyik legfontosabb előadása volt. A Nemzeti Színházon kívül bemutattuk a *Passiót* Kolozsváron, az esztergomi bazilika előtt, Budapesten a Szent István-bazilikánál. És Debrecenben a Nagytemplomnál. Abban a városban, ahol iskolába jártam, ahol a színházi életem kezdődött. Jó volt látni a nézők között otthoni barátokat, ismerősöket.

Viszont leggyakrabban János vitézként lép színpadra. Összeszámolta már, hányszor lett Tündérország királya?

– 215-ször játszottam itt a színházban. Volt ebből egy utaztatható verzió, és persze sok-sok próba, összpróba. Háromszázszor már biztosan végigmentem a történeten elejétől a végéig.

János vitéz – a sor elején Berettyán Sándor

Ha mindent összcadnánk időben, másfél hónapig játszanám megállás nélkül. Eredetileg, a 2014-es bemutatón még egyetemi hallgatóként az Óriás csősz voltam, 2018-ban vettem át Kukorica Jancsi szerepét. Tavaly ünnepeltük a kétszázadik előadást és a bemutató tizedik évfordulóját. Egy apró érdekesség: az egyik kolléganőnk még kislánként, az iskolai osztályával látta az előadást, most pedig öltöztetőként ő felel a jelmezeimért.

Nem unja még?

– Hazudnék, ha azt mondanám, hogy soha nem jutott eszembe, jöhetne már valaki más. Aztán újra és újra be kell látnom, hogy minden előadás tartogat valami újdonságot. A szereplők többsége sem ugyanaz már. Csak a több szerepet játszó Varga József és Szűcs Nelli, a gonosz mostoha, akikkel együtt léptünk színpadra a premieren is, a többieket időről időre cserélődő színészosztályok játsszák. Ahogy én is kezdtem. De nemcsak a partnerek, a közönség is változik. Másképpen reagál a színpadi eseményekre mondjuk egy vidékről érkezett iskolai csoport, akik soha nem jártak még színházban, és másképpen kell megnyerni a belvárosi kiskamaszokat.

Feljegyzi ezeket a tapasztalatokat?

– Nem.

Hogy írja majd meg a színészi élményeit?! Hogy lesz ebből memoár?!

– Memoár?! Remélem, van még pár évtizedem ebben a szakmában. Az a dolgom, hogy arra a bizonyos asztalra felpakoljak sok szerepet és előadást. Nem kell még a memoáron gondolkodnom.

– A sűgő című absztrakt vígjáték írója és rendezője a testvére, Berettyán Nándor...

– Én pedig a Mesélő szerepét kaptam.

A rendezés sem foglalkoztatja?

– Van pár cím és téma a fejemben, amivel szívesen foglalkoznék. Például középiskolás fiatalokkal. Az talán a legszebb, legfontosabb időszak. Már kellően érett az ember, tele van energiával. Biztos vagyok benne, hogy aki a színház alapjait, szabályait ebben a korban megtanulja, nagyon szilárd fundamentumot szerezhet a későbbi pályájához. Én a debreceni Ady Endre Gimnázium drámatagozatán végeztem. Nagyszerű tanáraim voltak, nagyon sokat köszönhetek nekik. A fülemben csengenek az ő kulcsmondataik. Lehet, hogy éppen ezért is foglalkoztat a tanítás, mert szeretnék valamit visszaadni abból a tudásból, amit kaptam...

Mégis a műszaki pálya felé indult.

– A színház mellett a műszaki dolgok is nagyon érdekelték. Így a drámatagozaton – talán elsőként – fizikából is érettségiztem, és mechatronika szakra jelentkeztem, mellette színpadmesteri, scenikusi képzésre jártam. Gimnázium után az öcsém is és én is kaptunk kisebb-nagyobb színészi feladatokat a debreceni Csokonai Színházban. Majd mindketten a Kaposvári Egyetemen lettünk színművész szakos hallgatók. Sok színész testvérpár van a szakmában, de talán az egyedi, hogy mi a gimnáziumot és az egyetemet is egy osztályban végeztük.

Színészként bőven van feladata. Címszerepek, főszerepek...

– És gazemberek! Erről se feledkezzünk meg! Nagyon megörültem, amikor az előző évadban a Lear király nyomán

Rátóti Zoltánnal A Mester és Margaritában

készült *King Lear Show*-ban megkaptam Edmund szerepét. Ő Gloster törvénytelen fia, és igazi gazember. Végre kipróbálhattam magam egy ilyen szerepben is. Ebben az évadban hasonló kitekintés lehet Ficsur karaktere a *Liliomban*.

A filmszerepek is nagy kalandok lehetnek...

– A 2022-es *Aranybulla*-sorozatban mint Imre király, III. Béla fia tűntem fel. A tavaly bemutatott *Most vagy soha* című filmben Degre Alajost, az egyik márciusi ifjút játszottam. Tanulságos és izgalmas munka volt. Nagyon profi és tehetséges embereket ismerhettem meg a stábnak. Kis túlzással az ország minden színházából érkeztek színészek, akikkel más körülmények között, lehet, hogy sosem dolgoztunk volna együtt. Az öcsém játszotta Petőfit, és külön öröm volt, hogy még több nemzetis kollégám is szerepelt a filmben.

Beszélgünk Palvicz Ottóról, a *Kőszívűről* is!

– A musicalben Palvicz Ottó szerepét kaptam. Prózaí színeszként olyan jeles, zenés darabokban kiváló művészekkel kerültem kapcsolatba a margitszigeti produkcióban – amelyet később az Erkel Színházban is játszottunk –, mint Miklósa Érika, Polyák Lilla, Gubik Petra, Serbán Attila. Sokat tanultam tőlük, partnereként testközelből láttam, megtapasztaltam, hogyan dolgoznak ők, akik igazán ismerik ezt a műfajt, és persze lenyűgözött, ahogy énekelnek. Igyekeztem felnőni hozzájuk. Jó volt kiszakadni a „komfortzónámból”. Tanulságos próbafolyamat volt, élveztem. A musical népszerű műfaj. Több gyerek úgy jött hozzám – akár egy itteni *János vitéz*-előadás után is –, hogy szeretne egy szelfit Palvicz Ottóval...

Hívták vagy jelentkezett erre a szerepre?

Tóth Augustzával a *King Lear Show*-ban | fotó: Ilovsky Béla

– Innen a Nemzeti Színházból Katona Kingával kaptunk meghívást a musical alkotóitól.

Mehetne castingokra is! Vállalhatna filmszerepeket is! Azok nővelnék igazán az ismertségét!

– A mai világban pontosan mit is jelent az ismertség? Mit kaphatok tőle? Jobb színész lennék? Teljesebb lenne az életem? Természetesen ha hívnak, elmegyek castingokra és szerepelek filmben, de nem azért, hogy növeljem az ismertségem. A foci-pályán hátvéd voltam, nem én lőttem a gólt, de a győzelemhez ugyanúgy nélkülözhetetlen voltam, mint a gólt szerző csatár. Ahogy akkor, most is csapatjátékosnak vallom magam: örömmel vállalom feladatot a nagyságától függetlenül, ha egy olyan közösségbe hívnak, ahol rám van szükség.

FILIP GABRIELLA

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

12. MITEM • 2025. ÁPR. 25. – MÁJ. 25.

Aiszkülosz

ORESZEIA

rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

Görög Nemzeti Színház | Athén, Görögország

május 9. – 18 óra • Nagyszínpad

Találkozások, tapasztalatok

A Madách Nemzetközi Színházi Találkozóknak (MITEM) alapítása, 2014 óta a világszínház számos meghatározó alkotója volt a vendége.

A 12. MITEM-re hangolódva az ő gondolataikból válogattunk: mitől jó egy nemzetközi színházi fesztivál, miért érdekes a MITEM?

» A színházi nyelvek, kifejezési formák, alkotói elképzelések sokszínűsége miatt tartom értékesnek az olyan fesztiválokat, mint a MITEM. Fontos, hogy ne csak az élvonalbeli, nemzetközileg elismert, díjazott előadások panorámája legyen egy nemzetközi színházi találkozó, hanem ugyanolyan mértékben helyet és hangot adjon a különböző országok kevésbé ismert, rendhagyó színházi produkcióinak. Hiszem, hogy csak egymásból merítve, egymás kulturális, művészi, emberi hozzáállását, alkotói stílusát megismerve tudunk mi, színházcsinálók is fejlődni.

ANTONIO LATELLA, olasz rendező, a Velencei Színházi Fesztivál egykori igazgatója

| fotó: Johanna Weber

A TIZENKETTEDIK

Belga, bolgár, görög, izraeli, román és mexikói társulatok is szerepelnek a 12. MITEM programján. Rimas Tuminas, Silviu Purcărete, Theodorosz Terzopulosz, Diana Dobрева, ifj. Vidnyánszky Attila – a korábbi találkozók nagysikerű alkotói új előadásokkal érkeznek.

Olyan országot is köszönt a fesztivál, amely annak tizenkét éves történetében először lép színpadra a Nemzeti Színház színpadán: Mongóliát.

» Fontos, hogy Budapestnek is van már nemzetközi színházi találkozója, amin rangos európai előadások mutatkoznak be. Számos produkció érkezik az egykori Szovjetunió országaiból, ahol jelentős a színházi kínálat, és megjelennek a határon túli magyar teátrumok is, szintén erős előadásokkal. A MITEM nemcsak a budapesti, a magyar színházi életet, de egész Európa színházi fesztiváljainak palettáját gazdagítja.

TOMPA GÁBOR, a Kolozsvári Állami Magyar Színház igazgatója, az Európa Színházi Unió elnöke

» A MITEM évről évre fejlődik, de már ma is egy jól ismert fesztiválként jegyzik Európában. A fesztiválok manapság a színházak fontos „eszközei”, kitűnő találkozási pontok. Egy-egy nemzetközi fesztivál tehát jó a közönségnek, hiszen utazás nélkül láthat külföldi előadásokat, de talán ennél is nagyobb a szakmai hozadéka, mert gyümölcsöző, ha a nemzeti színjátszás párbeszédet kezd eltérő színházi kultúrákkal.

EIRIK STUBØ, norvég rendező

» A MITEM egy igen nagy léptékű és reprezentatív európai fórum. És hát a fesztivál művészeti vezetőjéhez, Vidnyánszky Attilához már egyetemi éveink óta régi baráti kapcsolat fűz, alkotói szemléletünk is közel áll egymáshoz. Egy programba kerülhetünk a kortárs világszínház „nagyjaival”. Egy színház számára a részvétel egy fesztiválon lehetőség, hogy kívülről pillantáson önmagára, és hogy elhelyezze magát az általános színházi folyamatok kontextusában.

DMITRO BOGOMAZOV, ukrán rendező

» Nagyszerű nemzetközi találkozások lehetőségeként életem meg ezeket az alkalmakat. Olyan események ezek, ahol alkotóként a sajátunkétól eltérő művészeti formákkal szembesülhetünk. A színház leginkább nemzeti, nagyon helyi dolog, nem elég nyitott az eltérő véleményekre. Saját országunk színházában ezért döntően csak a saját nyelvünkkel, saját kultúránkkal találkozunk. A MITEM viszont messze túllép ezen.

HEINER GOEBBELS, német rendező

Carlos Pascual

AZ ÖRDÖGI MEGTÉRÍTÉS

Rendező: **MARTÍN ACOSTA**

Nemzeti Színház | Mexikóváros, Mexikó

április 28., 29. – 19 óra • Nagyszínpad (színpadi nézőtér)

| fotó: Bíró István

JANOVICS

Janovics Jenő életéből inspirálódva, Vecsei H. Miklós és Németh Nikolett szövege és a társulat improvizációi alapján

Rendező: **IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA**

Kolozsvári Állami Magyar Színház | Kolozsvár, Románia

május 6., 7. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

MITEM-ajánló

Nemzeti Színház, Budapest

2025. április 25. – május 25.

(ízeltő a tervezett programból)

Különleges előadások, nagy mesterek, jelentős társulatok érkeznek a 12. Madách Nemzetközi Színházi Találkozóra a Nemzeti Színházba. Mi foglalkoztatja ma a világszínház rendezőit? Milyen víziókat állítanak színre? Mit gondolnak ők ma múltról, jelenről, jövőről? Kortárs és klasszikus művek Tel-Avivtól Mexikóvárosig, Athéntól Ulánbátorig a MITEM-en.

Tsognemekh Bitogtokh

AZ ÉG FIA

Rendező: **NARANBAATAR NAMNAN**

Mongol Nemzeti Dráma Színház | Ulánbátor, Mongólia

április 25., 26. – 19 óra • Nagyszínpad

| fotó: Alexander Thomson

MOBY DICK

Herman Melville regényéből színpadra írta Alekszandr Szekulov

Rendező: **DIANA DOBREVA**

Ivan Vazov Nemzeti Színház | Szófia, Bulgária

május 15. – 19 óra • Nagyszínpad

| fotó: Alexander Thomson

Alessandro Baricco

VÉR NÉLKÜL

Rendező: **DIANA DOBREVA**

Ivan Vazov Nemzeti Színház | Szófia, Bulgária

május 17. – 19 óra • Nagyszínpad

Radu F. Alexandru

GERTRUDE

Rendező: **SILVIU PURCĂRETE**

I. L. Caragiale Nemzeti Színház | Bukarest, Románia

2025. május 23., 19 óra • Nagyszínpad

| fotó: Florin Ghioca

Edmond Rostand

CYRANO (EGY SZERELEM KOMÉDIÁJA)

rendező: **RIMAS TUMINAS**

Gesher Színház | Tel-Aviv, Izrael

május 25. – 19 óra • Nagyszínpad

| fotó: Isaiah Fainberg

MITEM-BÉRLET | Állítsa össze saját MITEM best of válogatását!

Ehhez három, illetve négy előadásos MITEM-bérlet vásárolható 7900 és 9900 forintért. Részletek: www.mitem/jegyek

Viharban születtem, jó időre várok...

Földes László Hobo február 13-án ünnepli 80. születésnapját. Ez alkalomból egy képgalériával köszöntjük azokból a darabokból, amelyeket a Nemzeti Színházban mutatott be az elmúlt több mint egy évtizedben, és a legfrissebbel. Amikor megkérdeztük, hogy az összeállításhoz milyen szöveget választana, amely őt „képviseli”, gondolkodás nélkül rávágta: Viharban születtem...

*Viharban születtem,
Jó időre várok,
Hosszú útra mentem,
De itt, közel járok.*

*A Balaton mellé
Stoppal jártam sokat,
Szárszón nem nyaraltam,
Jön a tehervonat.*

*Átok ült apámon,
Egy fán lógott vele
Utolsó reménye,
A Koldusok Hercege.*

*Viharban születtem,
Világ végén alszom,
Ne bántsatok engem,
Mert én nem haragszom!*

*Mohácson meleg volt,
Világosan sötét,
Aradon úgy féltem,
Megléptem mielebb.*

HOBO • 80

Premier: Medvevára

– A mai idők egyik választásának éjszakáján a Krónikás átlép az idő kapuján, és visszamegy egy régi korba, egy lovagvárba, hátha akkor jobb volt az élet. A *Medvevára* című új darabom az ő úti beszámolója dalokban és versekben – mondja a szerző és főszereplő Földes László Hobo. – Az jutott szembe, hogy megírom a *Vadászat* című album Fattyújának történetét, aki nem tudja, ki az apja, „talán lehetett egy ifjú herceg, kinek az anyám csak egyszer kellett...”. A darabbeli időutazás alkalmat ad összehasonlítani a régi és a mai világot, és hogy bemutassa: akkor sem volt jobb. Pillanatok, percek, órák vannak, amíg megfeledkezhetünk arról, ami az emberiség történetében évezredek óta folyik, nem is beszélve a máról. A legfontosabb a szeretet, de ez sokszor kevés a vigaszhoz. Mindig a humort tartottam az egyik legfontosabb dolognak. És az, hogy ennyi évet végig tudtam játszani, Švejknek köszönhetem, aki minden hatalomból hülyét csinált. A *Medvevára* történetét írva tizennyolc szereplő született. Ezek eljátszásához persze nem vagyok elég tehetséges. Így jutott eszembe, hogy jön majd egy bábos...

mikor? hol?

PREMIER: január 24.

További előadások: február 17., 18. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

fotók: Eöri Szabó Zsolt

QJÚB

Ázott hajában hét halott bogár ragyog

(Mik és Fanni belső valósága)

Radnóti Miklós és Gyarmati Fanni élete alapján a szövegkönyvet írta és rendezte Vecsei H. Miklós

Játsszák: FRIMMEL JAKAB, HEGEDŰS BORI, MIHALIK ÁBEL, PACZÁRI VIKTOR, RATKÓCZI HUBA, VECSEI H. MIKLÓS

Közreműködik: JUHÁSZ ANNA

Látvány: Palkovits Edina //
Koreográfus: Kondákor Panka //
Fénytervező: Kiss Lóránd // Hang:
Gál Máté // Színpadtér: Tóth Kázmér,
Vecsei H. Miklós // Producer: QJÚB
és iamyank // Rendezőasszisztens:
Trimmel Sándor Ákos

mikor? hol?

február 22. – 15 óra • Nagyszínpad

*Ráhangelő 14 óra 15-től, az előadás után
közönségtalálkozó az előcsarnokban*

Ázott hajában hét halott bogár ragyog

Radnóti Miklós élete – Vecsei H. Miklós és a QJÚB koncert-színházi előadása

– Radnótit nyolcvan éve ölték meg, sokmillió testvérével együtt. Fájdalmasan kevés időnek tűnik ez a nyolcvan év – mondja az előadás írója, rendezője és főszereplője, Vecsei H. Miklós. – Ha felszállok a villamosra, több emberrel is találkozhatok, aki már élt, akár kiskamasz volt, amikor ez történt. Leülök velük szemben, lopva nézem az arcukat, és újra és újra felteszem magamnak a kérdést, hogy hol vagyunk most mi ebben az áradatban, mi vele a feladatunk? Az utóbbi években újra a háború lett a világ identitása. Nehéz feldolgozni, hogy a civilizáció több ezer év tapasztalata és két közeli világháború után újra ide jut el. Nehéz megbirkózni a gondolattal, hogy mára már sokadik tényező az emberélet, a teremtés csak egy közepes tét lett az asztalon.

– Azt hiszem, színházi dimenzióban ezek a nagy fogalmak, mint a szerelem, a háború, a költészet, vagy éppen a természet, egy pillanatra sem válnak el egymástól. Éppen emiatt a komplexitás miatt, én magam egy picit elfordultam a hagyományosnak mondható, történetmesélő dramaturgiától, és igyekszem egy belső valóságnak a történetét és ívét felrajzolni, mint ebben az előadásban a QJÚB csapatával, koncertszínházi formában.

– Két halál satuja közt élt, írja Radnóti Csoóri. Születésekor meghal az ikertestvére és az édesanyja, ezt idézzük meg az *Ikrek havának* részletével és jutunk Radnóti Miklós és felesége, Gyarmati Fanni naplórészletein, olyan verseken át, mint a *Tétova óda*, a *Levél a bitveshez* Abdáig, és tovább, a tömegsír feltárásáig, majd Fanni találkozásáig a holttesttel. Sok előadásom halállal ér véget, tudatosan készültem rá, hogy ezúttal jelenjen meg a feltámadás.

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

Vér vagyok

Egy középkori tündérmese és a vérontás aktualitása

– A mai felfogás szerint a középkor kegyetlen időszak volt, de valójában nem sok minden változott azóta. Még mindig vért ontunk a hataloméért, a pénzért, a szerelemért. Még mindig vágyunk a vérré, és a vér többet ér, mint az arany – mondja a *Vér vagyok* író-rendezője, a belga Jan Fabre. – A darab a test terhet írja le, amely rögeszméknek, kötöttségeknek, szenvedéseknek és betegségeknek van kitéve. A test a kifejezetten a vérhez kapcsolódó impulzusok és társadalmi tabuk forrása: sebek, menstruáció, stigmák és vérontás. Ebben a tekintetben sem változott semmi a középkor óta. Az ember a szó minden értelmében vérfüggő. Ezért is használatos a darabban az ember-állat-vámpír (a vérszívó) metafora. A két középkori orvos-sebész (Herczegh Péter és Tóth Augusztina alakításában) kifejezi óhaját, hogy egy leendő folyékony testté váljanak, amely csak vérből áll. A vérnek megvan a maga rendszere, amellyel folyamatosan tisztítja magát. És ez a jövőkép tovább megy: egy gigantikus vértócsa, amely átmossa a földet, és vörösré színezi a bolygót. Egy világ, ahol már nem Krisztusnak kell elviselnie a mi bűneinket, hanem maga az emberiség, metaforikus módon, egy szerető, toleráns és sebezhetetlen folyékony testté válik. A darab azt a reményt fejezi ki, hogy egy másik létforma is felbukkan. Az ironikus alcím – középkori tündérmese – jelzi annak fiktív jellegét. Könyörgés ez egy új közösségi érzésért, egy új erkölcsért.

A *Vér vagyok* volt 2001-ben az első Fabre-produkció, amelyet az Avignoni Fesztiválon, a pápai palota díszudvarán mutattak be. Az előadást a sikerre való tekintettel a 2005-ös fesztiválon újra bemutatták. A több földrészt bejárt produkciót a sajtó és a közönség világszerte elismeréssel fogadta. Most, 2024-ben, az újabb értelmetlen háborúk és vérontások idején Fabre új koncepcióval kelti életre a szöveget a Nemzeti Színház színészeinek és a Bozsik Yvette Társulat táncosainak közreműködésével.

Jan Fabre

Vér vagyok (egy középkori tündérmese)

Fordította: Vajna Ádám

Szereplők: TÓTH AUGUSZTINA, HERCZEGH PÉTER, SZILÁGYI ÁGOTA, BOZSIK YVETTE m. v. / FÜLÖP TIMEA m. v., JUHÁSZ PÉTER e. h., SAMANTHA KETTLE m. v., SIKÓ KOPPÁNY m. v.

közreműködnek a Bozsik Yvette Társulat táncművészei: TÓTH REBEKA, CZVIKLI FANNI, REETTA RIIKONEN, MILENA ELIZA MARINKOVITS, BOZSÁNYI LILIÁNA, IVANOV GÁBOR, NAGY LEVENTE, BODÓ ZSOMBOR, NÁDAS ZALÁN

Zenészek: FERENCZI JÁNOS (tuba), RIEGER ATTILA (gitár), SZÁNTÓ MARCELL (gitár), KUSTÁN ÁDÁM (gitár)

Szöveg, koreográfia, díszlet, jelmez: Jan Fabre // Zeneszerző: Dag Tældeman // Dramaturg: Miet Martens // Fénytervező: Woud Janssens

Rendező: JAN FABRE

mikor? hol?

február 12. – 19 óra • Nagyszínpad

a Nemzeti Színház, a Troubleyn/Jan Fabre és a Bozsik Yvette Társulat közös produkciója

Az öngyilkos

Örömszínház a háború árnyékában

A főhős, Podszekalnyikov a feleségével és anyósával él egy társbérletben. Nincs munkája, és nagyon lehangolja, hogy ingyenélőnek érzi magát. Miután összeveszett a feleségével a májas kolbászon, elhatározza, hogy öngyilkos lesz. Felesége és anyósa, valamint szomszédja, Kalabuskin megpróbálják erről lebeszélni, de úgy tűnik, hogy öngyilkossága sokak számára kapóra jön. Podszekalnyikov azonban elgondolkodik az élet és halál furcsa viszonyáról, és hirtelen rájön, hogy egyáltalán nem akar meghalni, de már nincs mit tenni, másnap a tiszteletére pazar búcsúvacsorát rendeznek, ahol rádöbben öngyilkosságának igazi jelentőségére: „Tudják, mit tehetek? Megtehetem, hogy senkitől sem félek, elvtársak. Senkitől. Bármit akarok, azt megtehetem. Úgyis meg kell hálnom. (...) Ma én uralkodok minden ember felett. Diktátor vagyok. Cár vagyok, kedves elvtársak.”

– Hol vaskos, hol finom humorral arról a keserűdes életérzésről szól *Az öngyilkos* című fekete komédia, hogy minden kilátástalanság ellenére: élni kell – mondja ifj. Vidnyánszky Attila rendező. – A Nyikolaj Erdman által megrajzolt világ nagyon összecseng a beregszászi társulat jelenlegi helyzetével. Az orosz-ukrán háború miatt el kellett jönniük otthonról, ebben az átmeneti helyzetben kell megtalálniuk a túlélés módozatait, akárcsak a mi Podszekalnyikovunknak, aki ezt mondja: „Mindegy, hogyan, csak élni... Ha egy csirkének levágják a fejét, levágott fejjel szaladgál az udvaron. Mint a csirke. Nem bánom. Levágott fejjel, csak éljek...” Szeretnénk személyesek lenni, mert a társulatról is mesélünk, de mégis csak egy fergeteges vígjátékot írt Erdman. Azt szeretném, ha az előadás a színészek és a néző számára is örömszínház lenne.

Nyikolaj Erdman

Az öngyilkos

abszurd komédia

Fordította: Dalos Rimma

Szereplők: SÖTÉR ISTVÁN, POLYÁK ANITA e. h., VASS MAGDOLNA, FERENCI ATTILA, GÁL NATÁLIA, OROSZ MELINDA, SÉRA DANI e. h., FORNOSI D. JÚLIA, CSÉKE ADRIENN, OROSZ MELINDA, JAKAB TAMÁS e. h., SZILVÁSI SZILÁRD, PUSKÁS GERGŐ, OROSZ IBOLYA, MÓNUS DÓRA, HECZEL JÁZMIN, BALOGH MIKLÓS, JAKAB K. TAMÁS, valamint hangfelvételről: RÁCZ JÓZSEF, VARGA JÓZSEF

Rendezte: ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

február 13., 14. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

Don Juan

Egy negatív hős, az egyetlen őszinte a képmutatók között

Hogy Don Juan valóban létezett-e, pontosan senki sem tudja. A vakmerő nőcsábász hírében álló, a valláserkölcssel mit sem törődő spanyol nemesről már a középkorban is meséltek az emberek. A pokol tüzére jutott hűtlen csábító halála ellenére halhatatlanná vált.

– Molière komédiája tükröt tartott saját korának, s eszerint Don Juan egyértelműen negatív hős, de ez a mű mégsem egysíkú, mert alapvető tulajdonsága az ironia, ami kifürkészhetetlenné teszi: az udvari szerző színleg dicséri benne XIV. Lajos királyt, mi mégis a hatalom kritikáját olvassuk ki belőle – mondja Aleksandar Popovski rendező.

„Nincs már ebben ma semmi szégyellnivaló; a képmutatás divatos bűn, és minden divatos bűn erényszámba megy” – fogalmaz Molière, és ez a monológindítás jól mutatja, mennyire aktuális a Don Juan. Hiszen a képmutatás – ahogy minden korban – manapság is domináns tünet. Don Juan sosem hazudik. Az őszinte hódítási szándéka nem érne célt a környezeté nélkül – fogalmaz a rendező, aki szerint manapság minden pillanatban ki vagyunk téve a csábításnak. A kapitalizmusnak, különösen a liberális kapitalizmusnak az a sajátossága, hogy megteremti a függőség környezetét számunkra: az elcsábulás függőségének feltételeit. Olyan világban élünk ma, amelyben minden dolognak ára van. Ez az ár meghatározza a dolgok iránti viszonyunkat.

S hogy kicsoda is valójában Popovski szerint Don Juan? Egy művész, aki összeköti az eget a földdel: minden szavával és gesztusával vertikálisan kommunikál. Ennek az éggel való kap-

csolattartásnak a vivőanyaga a szerelem. Don Juan olthatatlan vágya, ami egyik nőtől a másikig hajta, abból fakad, hogy – amint ezt korunkban is gyakran tapasztaljuk – Don Juan folyamatosan az eget fürkészi a tekintetével, vagy mindig a túlvilágra tekint, de közben a földön borzasztó dolgokat művel.

Molière

Don Juan, avagy a kőszobor lakomája

Fordította: Illyés Gyula, Gáspár Endre

Don Juan – BORDÁS ROLAND | Sganarelle – RÁ CZ JÓZSEF |
 Donna Elvira – BUBIK RÉKA e. h. / MARTOS HANGA |
 Egy titokzatos nő – UDVAROS DOROTTYA | Gusmann,
 Pierrot, parasztleány – BERETTYÁN SÁNDOR | Don Carlos –
 BERETTYÁN NÁNDOR | Don Alonso / Salivando – KOVÁCS S.
 JÓZSEF | Don Luis – RUBOLD ÖDÖN | Koldus – VARGA JÓZSEF
 | Charlotte – BARTA ÁGNES | Maturina – ÁCS ESZTER / SIPOS
 ILKA e. h. | Dimanche úr – TÓTH LÁSZLÓ | Donna Anna (Puskin
 változatából) – KATONA KINGA | Szerzetes, Kőszobor –
 JAKAB K. TAMÁS e. h.

Díszlet: Numen/For Use + Ivana Jonke // Jelmez: Mia Popovszka
 // Zeneszerző: Marjan Nekjak // Dramaturg: Verebes Ernő //
 Súlyó: Gróf Katalin // Ügyelő: Lencsés István, Ködmen Krisztián //
 Rendezőasszisztens: Vida Gábor

Rendező: ALEKSANDAR POPOVSKI

mikor? hol?

február 23. – 17 óra • Nagyszínpad

Körhinta

Próza, zene, tánc és „fölszeng benne a szerelem”

Szerelem, föld, házasság, érdekek. Vajon melyik a fontos? A fiatalok boldogsága, vagy hogy – évszázadok paraszti törvénye szerint – egyesüljenek a birtokok, amelyek majd megélhetést jelentenek egy új család számára. Szerelem? Lehet-e a pillanat boldogságára jövőt építeni? Erősebb a társadalom, a „földhöz a föld törvénye”, a józan ész, mint két ember egymásakarása?

– A szerelemért érdemes élni, küzdeni. Hitet lehet méríteni belőle – mondja a rendező, Vidnyánszky Attila. – Ez a Körhinta történetének magva. Erről szól a Nemzeti Színház előadása is. Két férfi ugyanazt a lányt akarja. A lányt a szíve a szegényebbhez húzza, míg a szülei a módosabbhoz adnák. A lány a szívére hallgat. Töröcsik Mari úgy emlékszik, hogy Jean Cocteau azt mondta: a *Körhinta* azért nagy film, mert „fölszeng benne a szerelem”. A történet egyszerű, éppen ezért úgy tekintünk a *Körbintára*, mint egy görög drámára. Nem lineárisan mesélem el a történeteket, hanem egyfajta mozaik-szerűség, párhuzamosság jön létre, ami szándékosan kihagyásos, balladisztikus.

– A Marira vágyakozó két ifjú között nem politikai a különbség, mint Fábri Zoltán zseniális filmjében, hanem a háttérük más: Farkas Sándor gazdag, Bíró Máté szegény-paraszt – magyarázza a rendező.

– A gazdag kérőről a filmtől eltérően mi nem mondunk ítéletet. A földhöz való viszonya, alázata, a munkabírása mind olyan erények, amelyeket ma is elismerünk. Mindössze egy dologban nincs igaza: a szerelemben. Márpedig ez az érzés köti össze az eget a földdel. Az előadás drámai főszereplője egyértelműen Mari, érte folyik a harc, neki kell döntenie. Az érzelmek sodró erejét grandiózus színpadi kompozíciókban láthatjuk a színen egy műfajokon átívelő, a prózát, a táncot, a zenét egyesítő költői színházi előadásban. A Körhinta nagyszerű szereposztása mellett a produkció dinamizmusáért a Magyar Nemzeti Táncgyűttes felel.

Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsa

Körhinta

Pataki István – VARGA JÓZSEF |
Patakiné – SZÜCS NELLI | Bíró Máté
– BERETTYÁN NÁNDOR | Mari
– BATTAI LILI LUJZA e. h. | Farkas
Sándor – BORDÁS ROLAND

Közreműködik a Magyar Nemzeti
Táncgyűttes // Zene: Lakatos
Róbert // Díszlet: Mira János
// Jelmezterv, forgatókönyv,
dramaturg: Zs. Vincze Zsuzsa

Társrendező-koreográfus:
ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

február 25. – 19 óra
február 26. – 15 óra
február 27. – 11 óra
Nagyszínpad

a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti
Táncgyűttes közös előadása | Sarkadi
Imre örökösének az engedélyét a Hofra Kft.
közvetítette

Szalma Lenke, Kristán Attila

Molnár Ferenc

Egy, kettő, három

Norrison – SCHNELL ÁDÁM | Titkár – BODROGI GYULA | Dr. Faber – KRISTÁN ATTILA | Gróf Dubios-Schottenburg – TÓTH LÁSZLÓ | Félix – RÁCZ JÓZSEF | Dr. Pinsky / Főszabász – SZÉP DOMÁN

Az ibolya

Igazgató – KRISTÁN ATTILA | Szolga – RÁCZ JÓZSEF

A Színház- és Filmművészeti Egyetem két előadásban szereplő hallgatói: HOLLÓ PATRIK ALBERT, STEENHUIS RAUL, VARGA ANNA ZSÓFIA, REITER ZITA, DOMOKOS ÉVA LILI, STAURÓCZKY ÉVA, SZALMA LENKE, LÁSZLÓ REBEKA, BUBIK RÉKA, CSIKÓS MÁTÉ, FICSOR MILÁN, BANGÓ ERNEST, NAGY BOTOND, valamint FÜLÖP TAMÁS m. v.

Hangfelvételről közreműködik UDVAROS DOROTTYA és RÁTÓTI ZOLTÁN

Díszlet: Székely László // Jelmez: Tordai Hajnal // Zeneszerző, dramaturg: Verebes Ernő

Rendező: RÁTÓTI ZOLTÁN

mikor? hol?

február 12., 19. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

a Nemzeti Színház és a Gyulai Várszínház közös produkciója

Egy, kettő, három – Az ibolya

Molnár Ferenc két sziporkázó humorú egyfelvonásos komédiája

Metsző humorral és mély emberismerettel írta meg két híres egyfelvonásosát Molnár Ferenc. Párban szép az élet, hát, még ha egy bankigazgató (*Egy, kettő, három*) és egy színházigazgató (*Az ibolya*) édes-sanyarú sorsát vetheti össze a közönség egy este, egy színpadon, két előadás során. Mindkét történet egy-egy „napi bölcsélet”, rácsodálkozás karrierre, hatalomra és nem utolsósorban a szerelemre.

Az *Egy, kettő, három* Norrison bankigazgató irodájában játszódik, aki váratlan katasztrófával szembesül. Az immár fél éve a családjánál vendégeskedő Lydia – egy dúsgazdag amerikai autóipari konzern tulajdonosának szemefénye – nemcsak szerelembe, hanem teherbe is esett, a fiatalok már az esküvőre készülnek. A „tettes” azonban rangon aluli, egy taxisofőr. Nincs más megoldás: a fiú küllemét-jellemét azonnal meg kell változtatni, társadalmi rangját pedig az igazgatóságig kell

emelni, különben dugába dől a bank és az autóipari konzern már eltervezett, közös jövője. Norrison úr nem esik kétségbe, hanem azonnal munkához lát, a lány szülei ugyanis egy órán belül megérkeznek...

Az *ibolya* igazi bennfentes színházi történet. Női kóris-tákat kell felvenni egy készülő operetthez. Nem is keveset, nyolcat-tízet. A meghallgatás persze nemcsak az énektudásra összpontosít, fontos a személyes háttér, a motiváció és a jellem kifürkészése is.

Ez a dolga az Igazgatónak, aki tiszta lelkiismerettel, erkölcsös magatartással lát munkához – sikertelenül. De megjelenik a bemutatandó operett lazább erkölcsű Szerzője, és szerepcserét javasol az Igazgatónak (hogy ki kivel cserél szerepet, nem áruljuk el), csak annyit, hogy a Szerző azonnal szerelembe esik Ilonkával, aki szerény, mint az ibolya...

| fotók: Tomáš Marton

Magyar Rómeó és szlovák Júlia

Bemutatták a kassai és a budapesti Nemzeti Színház közös előadását

Különleges, kétnyelvű előadás premierje zajlott január 17-én Kassán. Két nemzeti színház, a budapesti és a kassai művészei adták elő a Rómeó és Júliát. Az előadás májusban a MITEM fesztiválon Budapesten is látható lesz.

„Két nagy család élt a szép Veronába, / Ez lesz a színház, utunk ide vezet. / Vak gyűlölettel harcoltak hiába, / S polgárvér fertezett polgárkezét” – írja Rómeó és Júlia című tragédiájának előhangjában Shakespeare. A kassai és a budapesti Nemzeti Színház egy kétnyelvű, a két társulat közös erőfeszítésével megvalósuló előadás létrehozására vállalkozott.

– Hiszünk abban, hogy a színjátszáson keresztül megvalósulhat Lőrincz barát drámabéli reménye: „Családokat haragja, e viszály itt / Talán e friggnyel szeretetre válik” – fogalmazott az előadást rendező Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház igazgatója.

Az eredetileg Budapesten bemutatott előadás kassai verziójában a Montaque-kat a budapesti Nemzeti művészei, a Capuleteket pedig szlovák színészek alakítják. Shakespeare örökérvényű klasszikusa egy „határtalan szerelmi történet”, a most bemutatott előadással kapcsolatban pedig elmondható: földrajzi, politikai és nemzeti határon is átível.

– Saját szabadságunk ott ér véget, ahol a másik szabadsága kezdődik. Ezt tiszteletben kell tartani, legyen szó akár a Rómeó és Júlia című darabról, akár két nemzetéről. Az a fontos, hogy mindig a szabadságot és a szeretetet válasszuk” – fogalmazott Ondrej Šoth kassai igazgató.

A Rómeó és Júlia legközelebb február 21-én látható a Kassai Nemzeti Színházban. A budapesti premier a MITEM keretében május 19-én lesz, de aki erről lemarad, másnap 20-án is láthatja az előadást.

William Shakespeare:

Rómeó és Júlia

A budapesti Nemzeti Színház művészei:

Rómeó – HERCZEGH PÉTER | Montague –
RUBOLD ÖDÖN | Mercutio – BERETTYÁN
NÁNDOR | Benvolio – PALLAG MÁRTON |
Páris – BORDÁS ROLAND | Verona hercege –
SCHNELL ÁDÁM | Péter – RÁCZ JÓZSEF

A Kassai Nemzeti Színház művészei:

Júlia – JANKA BALKOVÁ | Lőrinc barát –
STANISLAV PITOŇÁK | Júlia dajkája – ADRIANA
KRUPOVÁ | Capulet – PETER CIBULA |
Capuletné – HENRIETA KECEROVÁ | Tybalt –
MARTIN STOLÁR | Sámson – PETER ČIŽMÁR

közreműködik a Kassai Nemzeti Színház
balettkara

Díszlet: Cziegler Balázs eredeti tervei alapján
Tóth Kázmér // Jelmez: Berzsényi Krisztina //
Rendezőasszisztens: Kernács Péter, Peter Cibula

Rendező: Vidnyánszky Attila

mikor? hol?

PREMIER: január 17. • Kassai Nemzeti Színház

„A színpadon nem az ember alját kell képviselni,
hanem az ember magasát!”

Húsz éve, 2024. december 27-én hunyt el Bessenyei Ferenc

Galilei – Lukács Margittal

Othello – Piros Ildikóval

Emléktöredékek

Húsz éve távozott közülünk Bessenyei Ferenc. Hatalmas úrt hagyott maga után, a hiánya is érzékelteti nagyságát, pótolhatatlan egyéniségét.

Mikor megismerkedtünk, 1969-ben, (akkor kerültem a Nemzeti Színházhoz, mint 21 éves főiskolás) „Tiszteletem!” köszöntéssel üdvözöltem, mire ő öblös hangján „Szervusz Öcsi”-vel válaszolt! Neki egyébként mindenki Öcsi volt, legyen az akár hatvan éves kolléga, vagy a portás, az öltöztető, a sarkon az újságárus, még ha idősebb is volt nála. De valahogy ez jól állt neki, hozzá tartozott.

1969-ben én is benne voltam az *Érelet* című filmben, ő volt Dózsa György. Gyakran találkoztunk, volt, hogy együtt utaztunk autójával ki Erdélybe, a forgatás színhelyére, vagy 1975-ben, amikor együtt játszottunk nyáron Egerben, az *Agria* játékokon. Sokat beszélgettünk színházról, mindenféléről. Abban az időben ment az *Othello* a Madách Színházban, melyből kiragyogott Huszti Péter Jágója. Ez persze mint címszereplőnek, nem esett jól Bessenyeinek, különösen az 1954-es, óriási sikerű Othellója után. Mikor erről kezdtünk beszélgetni, dühös lett, megemelte a hangját: Hát persze! Ha Jágók ülnek a nézőtérén, akkor Jágónak lesz sikere!

Fordult a világ, a színház reflektorai más irányt vettek, nem keltek az általa megformált nagyszabású hősök, példaképek: Kossuth, Széchenyi, Görgey, Dózsa, Galilei. Felváltotta a hősöket az átlagember, a heroizmust a cinizmus, a katarzist a trükközés, az ember nagyságának ábrázolását az ember silányságának bemutatása. Őt ez a kétségbeesésig

bosszantotta. Nem tudta elviselni, hogy az ő példaértékű művészetét felváltotta a szürkeség, a depresszió, az alacsonyan röpdülő korszellem.

„A színpadon nem az ember alját kell képviselni, hanem az ember magasát!” – mondta mindig.

Szenzációs filmszerepei voltak! Talán a legemlékezetesebb a *Dúvad*. Olyan nagyszerűen játszott benne, hogy hosszú időn keresztül ezzel a szerepével azonosították, de az *Egy magyar nábob*, vagy a *Fekete város* is hozzájárul a halhatatlanságához.

Egy kedves történet: 1969-ben, Németh László *Széchényi* című darabjában együtt játszottunk. Ő volt Széchényi, én pedig a fia, Béla. Egyik előadáson ketten maradtunk a színpadon, éppen arról folyt a dialógus, hogyan csempésszem ki az országból apám írását, a *Blicket*, amikor Feri bátyám elakadt az egyik hatalmas Németh László-i körmondatban, lenézett a sűgönőre (akkor még középen volt az a bizonyos hagyományos sűgölyuk), aki lángvörös arccal a következőket súgta föl: Menjetez tovább, nem tudok segíteni, a Tartuffe példánya van nálam! Pár másodperc szünet után beugrott a szöveg, és szépen mentünk tovább. Bennem kisebb halálfélelmet váltott ki a dolog, ma már tudom, hogy ilyesmi előszokott fordulni. Szünetben megkérdeztem: Feri bátyám, szólál a sűgönőnek? Ezt felelte: (mivel hódmézövásárhelyi születésű volt, és ha dühös lett ő-zött) Mi az, hogy szólaltam, mögkergettem.

Sajnos ma már nincs szükség nagyformátumú, jelentős színész egyéniségekre, mint amilyen ő is volt. Megváltozott a színház! Van a kommersz, meg a celeb világ, meg a rendezői színház, ahol a rendező álmodik, a színész meg végrehajt. A súlypontok átrendeződtek!

Ha élne, csodálkozva nézné, mivé lett az a színházi világ, amelyben ő élt és alkotott, mellyel a nézők szeretetét és ámulatát váltotta ki emlékezetes alakításaival.

Bessenyei Ferenc a magyar színművészet egyedülálló, kiemelkedő alakja volt. Legendás Bánk bán szerepében ábrázolja őt szobra, amely a Nemzeti Színház előtti parkban áll. Büszke vagyok, hogy volt idő, amikor közel lehettem hozzá, és a barátságába fogadtam.

BLASKÓ PÉTER

BESSENYEI FERENC

Hódmézövásárhely, 1919. február 10. – Lajosmizse, 2004. december 27.

Kétszeres Kossuth-díjas, Kiváló és Érdemes művész, a Nemzet Színésze, a Magyar Köztársaság Zászlórendjének és a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjének kitüntetettje.

Szüülővárosa Nyári Színkörében lépett először színpadra. Hivatásos színészként játszott Szegeden, Miskolcon, 1944-45-ben a budapesti Nemzeti Színházban. A háború után jobbára vidéken dolgozott – Hódmézövásárhely, Miskolc, Eger, Pécs, Szeged, Pécs. Először 1950–1963, majd 1967–1973 között, végül 1980–81-ben tagja a Nemzeti Színháznak. 1963–1967, majd 1973–1980 között a Madách Színházba szerződött. 1981-ben nyugdíjba vonult, 1987-től ismét szerződöttes tagja a Nemzetinek, 2000-től haláláig a Pesti Magyar Színháznak.

Színpadi szerepei mellett mintegy 80 filmben és tévéjátékban nyújtott emlékezetes alakítást.

Bánk-Bessenyei

Jobb kezében szövegpéldány, bal kezének mutatóujja a távolba mutat. Tekintete határozott, de nem kemény, inkább aggódó és féltő. Civilben áll vagy szerepben? „A köpeny és a csizma Bánké, de a maszk jóval kevesebb annál, mint amennyit a színpadon hordott” – világosít fel B. Élthes Eszter, Bessenyei Ferenc özvegye. És miért Bánk bánként áll előttünk az idők végezetéig? „Magától értetődő volt” – válaszolja. Bár emlékezetes alakítást nyújtott Kossuth, Széchényi, Görgey szerepeiben, ezeket a férfiakat „csupán” megszemélyesítette. Az ő arcukat megőrizték festmények, Bánk bán személyiségét, vonásait krónikák leírásaiból ismerjük. Hozzá konkrét, történelmileg valós külső nem kötődik, Bessenyei nevével, habitusával és gesztusaival azonban a közönség és szakma számára is összeforrt. Bessenyei belebújt Bánk bőrébe, Bánk pedig Bessenyei zsigereibe, gondolataiba költözött.

Papp Tímea írása *Párkányi Raab Péter szobráról, amelyet 2008. szeptember 21-én, a Magyar dráma napján állítottak fel* – nemzetiszinbaz.hu

Asztrov N.-ben

Óriási siker volt, a rendező mérte a tapsot, rekordidő, a szereplők nem győztek kifutni a meghajlásra, már ereszkedett le a függöny, amikor még mindig tombolt a vastaps.

Boldizsárról csorgott a verejték, de a kolléganők ölelték, csókozták az izzadt arcát, lihegett a fáradtságtól, de boldog volt. Második évadját élte az N.-i színházban, de még csak ebben a darabban kapott jelentős szerepet. Asztrov doktor ugyan nem főszerep, de igazi csehovi figura, érzékenyült, amikor meglátta a próbatáblán a nevét a *Ványa bácsi* szereposztásában. Nem most kezdte a pályát, megjárt már jó néhány vidéki színházat miután a fővárosból kiszorult, de a közönség mindenütt közönség, mindenhol emberek élnek, akik szomjaznak a szépre és az igazságra, éppúgy tudják jutalmazni önfeledt tapsal a színészt, akár a Nemzetiben.

Asztrovot jó játszani. Régóta várt már egy ilyen szerepre. Okos, spleenes, érzékeny, szerelembe eső. Boldizsár úgy érezte, beleviheti az alakításba a saját életét. Ahogy Asztrov szórakozottan és ügyetlenül a sapkáját keresi elmenőben: *Hol is?... Hova is?... Osztrovszkij egyik darabjában szerepel egy nagy bajúszú, kevéssé eszű ember... Hát ez vagyok én...* akkor Boldizsár az elszaladt, sikertelen éveire gondolt.

Még a főiskolán beleszeretett a zenés osztály legcsinosabb lányába, együtt kezdték a pályát Y. város színházában. Boldizsár Higgins professzort játszotta, Elizát a szerelme. Nem volt nagy előadás, de a helyi közönség megszerette őket. Boldizsár magas, csinos férfi volt, szikár, mint Clint Eastwood, a nők *jó pasinak* tartották, s ha az énekhangja nem volt is elragadó, a megjelenése, gesztusai annál inkább. Elza amolyan igazi Elza volt az életben is, a hangja briliáns, hát hamar felszaladt az ázsiója. Boldizsár egyedül maradt Y.-ban, és hosszú évekre le is ragadt. Aztán elindult a vándorlás. Lakása nem volt, csak a mindenkori színházak, ahová egy öreg bőrönddel költözött be mindig. Mindenhol megvoltak a sztárok, a kedvencek, nehéz volt jó szerepekhez jutni, pedig ahogy öregedett, egyre érdekesebb karakter lett, markáns ötvenes, akire még mindig odafigyeltek a nők. A legtöbb férfiszínésznek jót tesz az idő. A tehetségek pályakezdekőkor jellegtelen arcú figurák, az élet delén túl pedig érdekes, vonzó férfiak. Ahogy Boldizsár is. A kolléganő, aki Jelena Andrejevna-t játszotta (Asztrov reménytelenül szerelmes belé),

néha megjegyezte a színészklubban (a harmadik pohár aperol spritz után), hogy Boldizsár még mindig jó pasi. Most összekerültek. Tetszett Boldizsárnak a nő, ezt bele is vitte a kettősükbe. *En ma elmegyek, nem is járok ide többet, de... Hol találkozunk? Gyorsan mondja meg, hol? Milyen csodálatos, milyen pompás nő... Egy csókot... Csak azt az illatos haját badd csókoljam meg...* (Taps.)

A premierbankett a színészklubban volt. A rendező – fiatal, agilis fickó – átölelte Boldizsár vállát. – Lám csak, mit kihoztál Asztrovból! Pedig nem is akartam rád osztani. De Ványát nem adhattam neked, se Szerbjakovot... A diri azt mondta, ne kockáztassak... Nem bántam meg, Nagy voltál, öregfiú...

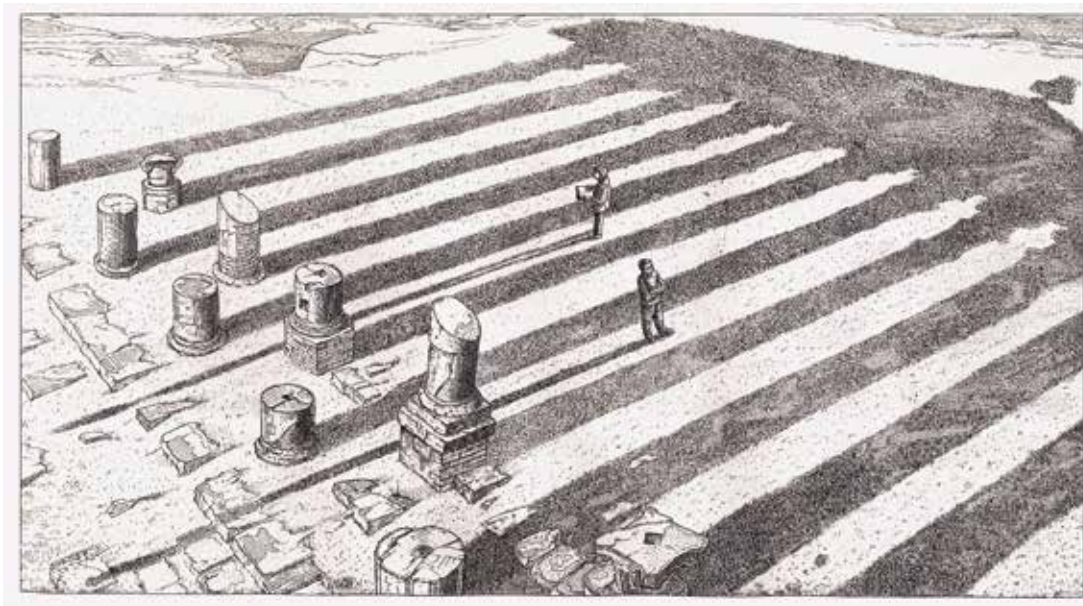
A klubba éppen csak bekukkantott az igazgató, koccintott a *külön aszalnál* ülő tervezővel, dramaturggal meg a művészeti titkárral, és angolosan távozott. Nagy zsinat volt, a premier legjobb része a bankett. A pultnál, a pohárszék alatt tányérokban töltöttkáposzta sorjázott, Angelika, a büfésnő főzte otthon, vagy harminc adag gőzölgött, ínycsiklandozó illatot árasztva az éhes bandának. Boldizsár azonban inkább ivott, derült, hangoskodott, Jelena Andrejevna kezdett aggódni. Hozott a pultról egy tányér káposztát. – Egyél, öregfiú, mert megárt a pia... Holnap a másodikra díszvendéget várnak, a képviselőt... ne üsd ki magad! – Majd kialszom addig! – nevetett a boldogan, *egy hónapban egyszer iszom le így magam... ilyenkor pimasz és vakmerő vagyok...* – Jó, jó, most hagyd Asztrovot, jut eszembe, amikor a hajamba csókolosz, ne túrd szét a frizurámat... most pedig egyél, ne beszélj, már most is toltalkáros vagy...

Jelena Andrejevna, miután Asztrov éppen csak belepiskált a káposztába, és inkább a pohárhoz fordult, belefáradt a mentésbe, s egy idő után hazament. A rendező sem maradt sokáig, másnapra tartogatta az erőit, nem akart másnaposan a város országgyűlési képviselője elé kerülni, jól jönne egy „Jászai” vagy egy „Erdemes Művész”, nem árt, ha figyelnek az emberre.

Reggel tíz óra körül telefon ébresztette, a színház portájáról hívták, hogy szóltak a kórházból, már nincs életveszély. – Miféle életveszély?! – Ja, nem is tetszik tudni? Boldizsár művész urat hajnalban bevitték a sürgősségre. – A detoxikálóra? – Nem, a sebészetre. Elestt és beverte a fejét, de már összevarrták.

Rohant a kórházba. Boldizsár bepólyált fejjel feküdt egy hatágyasban. – Ezt jól elintézted! Tudod, milyen

„Boldizsárról esorgott a verejték, de a kolléganők ölelték, esókolták az izzadt arcát, lihegett a fáradtságtól, de boldog volt. Második évadját élte az N-i színházban, de még csak ebben a darabban kapott jelentős szerepet. Asztrov doktor ugyan nem főszerep, de igazi csehovi figura...

Orosz István grafikája

blama nekem, ha elmarad az előadás? Nem mondták nekem, hogy ilyen piás vagy! A járdán szednek össze! Öregem!... Hiszen beszélni se tudsz!

Boldizsár csak pislogott, alig értek el hozzá a szavak. Homályosan emlékezett rá, hogy mindenkinek pezsgőt rendelt, és követelte, hogy hívjanak cigányt, aztán minden elhomályosult...

A rendező kereste az orvost. Már nem volt benn, csak egy rezidenst talált. Fiatal nő volt, nyakában a sztetoszkóp, akár egy diadém. Megnézte a lázlapot. – Agyrázkódás – mondta különbözőbb érzelem nélkül. – Pihennie kell, a vérömleny ilyenkor veszélyes lehet. Rokona?

A rendező elviharzott. Meg kell menteni az előadást. Nyomkodta a mobilját, senki sem vette fel, végre egy dörögő hang: – Mondjad! – Szalaikám! – örült meg a rendező. – Végre! Már mindenkit... vagyis téged kereslek! Baj van! Boldizsár, tudod... – Nem tudom, mi van, nem rám osztottad, nem érdekel, mi van! – Ne hülyéskedj, gondolhatod, hogy nem én akartam, igazgatói erőszak, én mindig is téged... De most baj van! Ma estére be kell ugrani... – Viccelsz? Megörültél? Ma estére?! Hol élsz te!? Hallottál már egyáltalán színházról?! Tanítottak nektek erről valamit a főiskolán, vagy hogy is hívják?! – Várj, ne tedd le. Nem igazi beugrás. Csak be kell olvasni a szöveget.

Szalaikám! Az előadást meg kell menteni. Jön a képviselő... – Na, eddig volt, kösz, szia, jó hétvégét...

A rendező összeomlott, újabb számokat pötyögött, amikor csörgött a készüléke. Engedékeny hang: – Mikor akarsz próbálni? – Isten vagy! Szalaikám, isten vagy. Kösz, hogy vállalod! – De nem a képviselőd miatt, csak a színházért! Tudod, milyen bolond vagyok! – Mind bolondok vagyunk, öregem! – Ha rám osztod, most nincs ez a balhé... – Tudom, tudom, de mondtam már, hogy nem én... – Persze, hogy hazudsz, de belefér. Remélem, a *Tanner John*ban rám gondolsz a *Mendőzávalt*... – A Mend... az nem a te... ja, persze, persze, az remek lesz!

Kisebbszökegőkkel ment a „második”, a bérletes közönség megértő volt. Szalait ünnepelték. Jelena Andrejevna mobilozott Boldizsárnak, ám az bealatozva aludt a hatágyasban. A képviselő gratulált a rendezőnek, ugyanakkor az igazgatónak megjegyezte, hogy ilyen válságos időkben talán valami vidámabbat kellene adni az embereknek. Bár az pozitív, mondta, hogy Ványa és Szonja a végén a munkában látják a megoldást. A szöveg beolvasását nem tartotta helyesnek. – Nem kellene örökök valami *avantgarrral* kísérletezni. A Jelena Andrejevna játsszó színésznővel később, félrevonulva, kellemesen eldiskurált.

Másnap a próbatáblára új szereposztás került.

Történelmet írunk.

Önnek is, ajándékba is.

Kedvezményes előfizetés:
bolt.mult-kor.hu/elofizetes

KIÁLLÍTÁSOK

a kiállítások szerdától vasárnapig 10–18 óra között látogathatók | BGM

PETŐFI, SZÍNHÁZ

A VÁNDORSZÍNÉSZETTŐL A KÖSZÍNHÁZAKIG

Magyar nyelvű színjátszás Petőfi korában, 1823–1849.

KULISSZÁK KÖZÖTT

AZ ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁS a próbáktól a premierig a színházi alkotófolyamatot bemutatva vezet végig a látogatót a magyar színháztörténet kiemelkedő pillanatain.

PROGRAMOK

VILLAKONCERT

CSELLÓ ÉS ZONGORA Közreműködik: Moser Katalin és Daunerné Páva Anna.

február 8 – 15 óra | Belépő: 1500 Ft | BGM

KÖNYVBEMUTATÓ ÉS FELOLVASÓSZÍNHÁZ

SZÁZHÚSZBÓL HÉT VÁLOGATÁS az Örkény István drámaírói ösztöndíj színműveiből.

február 12. – 15 óra | Belépő: 1500 Ft | BGM

FÉNYBŐL SZÓTT MESÉK

MESÉK ÉS MUZSIKA óvodáskorú gyerekek és szüleik számára. Közreműködik: Kecskés Karina színművész, drámapedagógus és Fehérváry Lilla előadóművész.

február 15. – 10 óra | Belépő: 1500 Ft (3 év alatt ingyenes) | BGM

Regisztráció szükséges: gidro.katalin@oszmi.hu

APÁM, DÉGI ISTVÁN

FELOLVASÓSZÍNHÁZ DÉGI

ISTVÁN színművész megmaradt írásaiból olvas fel fia, Dégi János színművész.

február 20. – 15 óra |

Belépő: 1500 Ft | BGM

„PINCÉTŐL A PADLÁSIG”

VILLASÉTA BAJOR GIZI EGYKORI OTTHONÁBAN, amelyben ma a divárol elnevezett múzeum működik. A közel ezer négyzetméternyi épület

nagyközönség előtt eddig rejtett tereit fedezhetik fel programon részt vevők. (Figyelem: négy emelet, sok lépcsővel!)

február 21. – 19 óra | Belépő: 3000 Ft | BGM

Regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszmi.hu

TOMPOS KÁTYA (1983–2024)

A TRAGIKUSAN ÉS FIATALON ELHUNYT színesznőre szerepeiről készült fotókkal emlékezünk. Kiállításmegnyitó

február 28. – 16 óra | a belépés ingyenes | BGM

A múzeumi belépővel a Bajor Gizi Színeszmúzeum állandó és időszakos tárlatai egyaránt megtekinthetők.

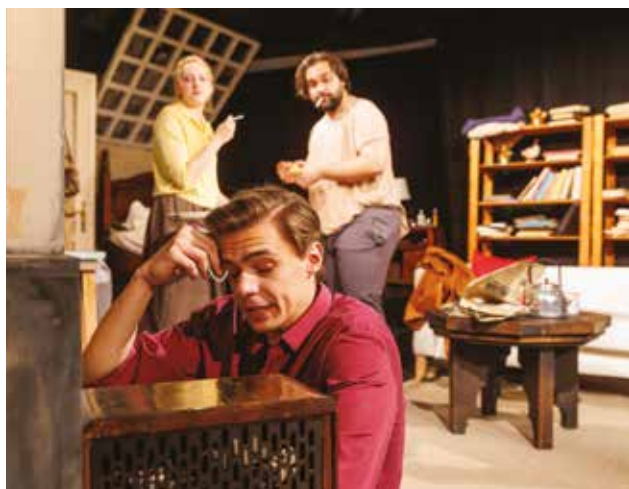
További információk és részletes program: www.oszmi.hu | facebook.com/oszmi
OSZMI: 1013 Budapest, Krisztina krt. 57. | BGM: 1124 Budapest, Stromfeld Aurél út 16.

FEB. 7. | DÜHÖNGŐ IFJÚSÁG

JOHN OSBORNE KLASSZIKUSA » A Színház- és Filmművészeti Egyetem negyedéves hallgatóinak új vizsgaelőadása. Közreműködik Rátóti Zoltán.

mikor? hol?

február 7. – 19 óra • Bajor Gizi Szalon

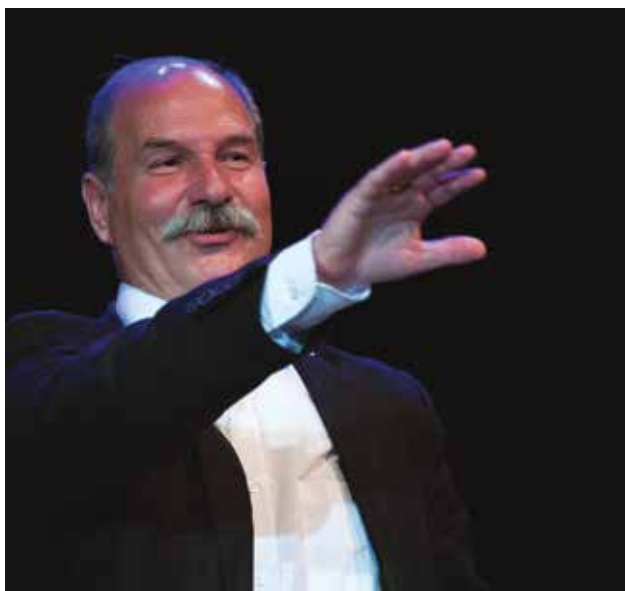

FEB. 19. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák Sári volt „A” primadonna. Sztár Pest-től New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

február 19. – 19 óra • Bajor Gizi Szalon

FEB. 20. | BEREZ-EST

ANGYALFÜTTY » A népmesét, a mesemondást, a magyar nyelvet ünnepli ez az est. Teológiailag kikezdzhető mesék ezek, de párjuk mindig függőleges, s mikor botlik is, ég felé törekszik.

mikor? hol?

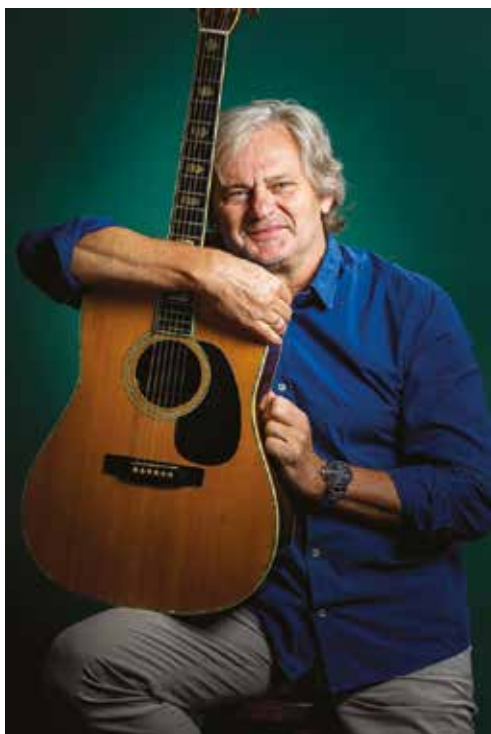
február 20. – 19 óra

FEB. 13. | RZ64

RÁTÓTI ZOLTÁN-SZÓLÓKONCERT » Sülyi Péter és Müller Péter Sziámi dalszövegei Rátóti Zoltán zenéjével és előadásában. Egy nem kerek születésnap koncert.

mikor? hol?

február 13. – 18 óra • Bajor Gizi Szalon

FEB. 23. | MÁJUS

SZÉP ERNŐ KLASSZIKUSA » A Színház- és Filmművészeti Egyetem vizsgaelőadása 2024 márciusa óta a Nemzeti műsorán.

mikor? hol?

február 23. – 15 óra • Kaszás Attila Terem

FEB. 24., 25. | FORTE TÁRSULAT

TOLDI » Arany János klasszikusának fizikai színházi feldolgozása. A Forte Társulat előadása diákoknak.

mikor? hol?

február 24. – 15 óra • Kaszás Attila Terem

február 25. – 14 óra • Kaszás Attila Terem

Olvasson színházat!

www.nemzetiszhaz.hu/magazin

FEB. 25. | MÁLEKIJ ROBOT 80.

„URAM, SEGÍTS HAZA MINKET!” » A beregszászi Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház emlékműsora a málenkij robot 80. évfordulója alkalmából.

mikor? hol?

február 25. – 17 óra 30 • Gobbi Hilda Színpad

RÁHANGOLÓ

dramaturgjaink várják az érdeklődőket

Bánk bán

február 13. – ráhangoló – 14 óra 30-tól

február 14. – ráhangoló – 18 óra 30-tól

Ázott hajában hét halott bogár ragyog

február 22. – ráhangoló – 14 óra 15-től

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

találkozás, beszélgetés a művészekkel, alkotókkal

King Lear Show

február 16. – a 19 órai előadás után

Ázott hajában hét halott bogár ragyog

február 22. – a 15 órai előadás után

Helyszín: a Nemzeti Színház első emeleti előcsarnoka

FIZESSEN ELŐ ÉS NYERJEN!

HA 2025. FEBRUÁR 10-IG ELŐFIZET A KÉPMÁS MAGAZINRA,
MEGNYERHETI A TÖBB MINT 200 NYEREMÉNY EGYIKÉT.

FŐDÍJAK:

› 3 nap/2 éjszakás családi wellnesshétvégét teljes ellátással a Szigetközbe, az **Orchidea Hotel Lipótba**

› 3 nap/2 éjszakás páros wellnesshétvégét teljes ellátással a Szigetközbe, az **Orchidea Hotel Lipótba**

10 lapszám

12 480 Ft/év

Több előfizetés = nagyobb esély a nyereményre.

Előfizetés és részletek:
kepmas.hu/akcio2024

Az akció azokra a nyomtatott, belföldi előfizetésekre érvényes, amelyeknek az előfizetési díját az előfizető 2024. október 1. és 2025. február 10. között kiegyenlítette.

További információ:

elofizetes@kepmas.hu

VÁLTSON BÉRLETET A 2024/2025-ÖS ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

A bérletek a Nemzeti Színház saját előadásaira használhatók fel, jegyár kategóriáktól függetlenül, a szabad helyek függvényében

JÁSZAI MARI bérlet, 4 szabadjegyet tartalmaz

9 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 szabadjegyet tartalmaz

7 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 szabadjegyet tartalmaz

6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 szabadjegyet tartalmaz

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Szarka Tamás: **ESTHAJNAL** • Jan Fabre: **A VÉR** • Oscar Wilde: **SALOME** • Eugene Labiche- Mark Michel: **OLASZ SZALMAKALAP** • Kirill Fokin: **KING LEAR SHOW** • Katona József: **BÁNK BÁN** • William Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Molière: **DON JUAN** • Józsa Péter Pál: **AGÓN** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi – Fábri – Nádasy – Vincze: **KÖRHINTA** • **TIZENHÁROM ALMAFA** - Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

STÚDIÓSÍNPADOK

Molnár Ferenc: **LILIAM** • Vecsei H. Miklós és a QJÚB: **ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR RAGYOG** • Molnár Ferenc: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** • Nyikolaj Gogol: **A REVIZOR** • Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY** • Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** • Bertolt Brecht: **KURÁZSI MAMA** • Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Lukácsy György: **HAZATÉRÉS** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** • Földes László Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** • Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** • Nyikolaj Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ** • Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Székely János: **CALIGULA HELY-TARTÓJA** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Örkény István: **TÓTÉK** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Berecz András **ÖNÁLLÓ ESTJEI** • Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI**

- » A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!
- » A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.
- » A bérletek a 2024/25-ös évadban érvényesek, beváltásuk a 2024/25-ös évad utolsó előadásáig lehetséges.
- » A bérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, minden esetben jegyre kell váltani személyesen vagy online, bővebb információ és segítség a Nemzeti Színház jegypénztárában kérhető.
- » Diákbérlet vásárlása csak személyesen a jegypénztárban lehetséges, diákigazolvány bemutatásával!
- » A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

Nagyszínpad	1 Szo	19:00	Salome Oscar Wilde
Nagyszínpad	2 V	15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	2 V	19:00	Macskajáték Örkény István
Nagyszínpad	3 H	11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	3 H	19:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Nagyszínpad	4 K	15:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Kaszás Attila Terem	4 K	15:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Nagyszínpad	5 Sze	11:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Kaszás Attila Terem	5 Sze	19:00	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	6 Cs	11:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Gobbi Hilda Színpad	6 Cs	19:00	Fodrásznő Szergej Medvegyev
Bajor Gizi Szalon	6 Cs	19:00	Dühöngő ifjúság John Osborne I SZFE vizsgaelőadás
Nagyszínpad	7 P	18:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Bajor Gizi Szalon	7 P	19:00	Dühöngő ifjúság John Osborne I SZFE vizsgaelőadás
Nagyszínpad	8 Szo	11:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Nagyszínpad	9 V	17:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	9 V	11:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Nagyszínpad	10 H	11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	10 H	19:00	István király Sík Sándor
Kaszás Attila Terem	10 H	19:00	Repülni hív a magas ég SZFE vizsgaelőadás
Nagyszínpad	11 K	11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	11 K	19:00	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	12 Sze	19:00	Vér vagyok Jan Fabre
Gobbi Hilda Színpad	12 Sze	19:00	Egy, kettő, három - Az ibolya Molnár Ferenc
Nagyszínpad	13 Cs	19:00	Bánk bán Katona József I előadás előtt *ráhangoló
Kaszás Attila Terem	13 Cs	19:00	Az öngyilkos Nyikolaj Erdman
Bajor Gizi Szalon	13 Cs	18:00	RZ-64 Rátóti Zoltán szólókoncertje az elmúlt tizenöt év dalaiból
Nagyszínpad	14 P	15:00	Bánk bán Katona József I előadás előtt *ráhangoló
Kaszás Attila Terem	14 P	19:00	Az öngyilkos Nyikolaj Erdman

A Tudod, hogy nincs bocsánat 12, a Fodrásznő, a Bánk bán 14, a Vér vagyok 18 éven felülieknek ajánlott!

* a ráhangolóra az előadások kezdete előtt 45 perccel, a közönségtalálkozóra az előadások után várjuk az érdeklődőket

2025. FEBRUÁR

Nagyszínpad	15 Szo 19:00	King Lear Show Shakespeare nyomán írta Kirill Fokin *közönségtalálkozó
Gobbi Hilda Színpad	15 Szo 11:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Nagyszínpad	16 V 15:00	King Lear Show Shakespeare nyomán írta Kirill Fokin
Gobbi Hilda Színpad	16 V 19:00	Fodrásznő Szergej Medvegyev
Nagyszínpad	17 H 15:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Kaszás Attila Terem	17 H 19:00	Medvevára Földes László Hobo
Nagyszínpad	18 K 11:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Kaszás Attila Terem	18 K 19:00	Medvevára Földes László Hobo
Nagyszínpad	19 Sze 11:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Gobbi Hilda Színpad	19 Sze 19:00	Egy, kettő, három - Az ibolya Molnár Ferenc
Bajor Gizi Szalon	19 Sze 19:00	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
Nagyszínpad	20 Cs 11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	20 Cs 19:00	Angyalfütyty Berecz András estje
Nagyszínpad	21 P 11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	21 P 19:00	Egyfelvonásos komédiák Anton Csehov
Nagyszínpad	22 Szo 15:00	Ázott hajában hét halott bogár ragyog Vecsei H. Miklós és a QJÚB I *ráhangoló, *közönségtalálkozó
Gobbi Hilda Színpad	22 Szo 19:00	Macskajáték Örkény István
Nagyszínpad	23 V 17:00	Don Juan Molière
Kaszás Attila Terem	23 V 15:00	Május Szép Ernő SZFE vizsgálódása
Gobbi Hilda Színpad	24 H 19:00	István király Sík Sándor
Kaszás Attila Terem	24 H 15:00	Toldi Arany János I a Forte Társulat vendégjátéka
Nagyszínpad	25 K 19:00	Körhinta Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Gobbi Hilda Színpad	25 K 17:30	„Uram, segíts haza minket!” Málénkij robot 80. a beregszászi színház emlékműsora
Kaszás Attila Terem	25 K 14:00	Toldi Arany János I a Forte Társulat vendégjátéka
Nagyszínpad	26 Sze 15:00	Körhinta Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Kaszás Attila Terem	26 Sze 19:00	Tudod, hogy nincs bocsánat Földes László Hobo önálló estje
Nagyszínpad	27 Cs 11:00	Körhinta Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsanna

Kísérőrendezvényeinkről a 52–53. oldalon tájékozódhatnak. |
A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

Szenárium

a Nemzeti Színház művészeti folyóirata • 2024. november–december, XII. évf., 5. szám

FÓKUSZBAN: A KORTÁRS SZÍNHÁZ FORRÁSVIDÉKEI

Hogyan rendezzünk görög tragédiát? Létezik-e még misztériumjáték? Merre keressük a szakrális színház eredetét? Fel lehet-e kelteni a mai kiskamaszok érdeklődését Gárdonyi remekműve, az Egri csillagok iránt? Gondolatok, vélemények, tanulságok a Színház- és Filmművészeti Egyetem, a Károli Gáspár Református Egyetem, az Országos Színháztörténeti Intézet és Múzeum, valamint a Tokaji Íróklub konferenciáiról, szakmai beszélgetéseiből.

„...a néző jegyet vált az előadásra, tehát elfogadja azt a konvenciót, hogy a színpadon olyan embereket fog látni, akik azt mondják magukról, hogy ők valaki mások, miközben amit csinálnak, az valóságos. Valóságnak hiszi, ami a színpadon történik, pedig mindvégig tudja, hogy az előadás cselekménye nem valóságos esemény. Ezáltal létrejön a színházban egy konstruált színpadi téridő-valóság, ami a közmegegyezés által valódi valósággá válik az előadó és közönség számára. És mivel valódinak tűnik, hisz benne, mint hic et nunc, itt és most hihető valóságban. (Horváth Márk)

„Saját ontológiai színpadunkon, lelkünk belső, szent ligetében mi magunk vagyunk a megrendítő rítus szereplői, ugyanakkor a nézői is. Minden katharizis kettős otlétet követel: forrón benne lenni az élményben, ugyanakkor hűvös távolságban tőle. Ha csak közel vagy, elégsz. Ha csak távol, hétköznapi ember maradsz.” (Végh Attila)

„Antigoné maszkja mögött nem az van, amit az emberek általában feltételeznének (...) Nem a kifejeztelenség és érzelmentesség, hanem egy olyan érzelmi reakció, amitől a közönség nemcsak megborong és megremeg, de már-már látni véli a maszk mögötti arckifejezést is a maszkon, amint mozdul a színészt. (...) A test kifejező gesztusa nagyon fontos, hiszen növeli a majdnem-arckifejezés lehetőségét, és a szövegben lévő jelzések azt hitetik el a közönséggel, hogy a maszk jelenléte ellenére is valódi érzelmeket látnak.” (Douglas Cairns)

„Szabó K. István Páskándi instrukcióival mélyen átszőtt abszurdoidja [Pornokrácia, 1989–90] úgy van tele egyfelől bohóc-iróniával, másfelől humorral »agyonütött« pátosszal, úgy csinál az ijesztő szörnyükből mulatságos monstrumot, hogy közben folyamatosan elbizonytalanítja és zavarba hozza a nézőt – mégpedig a saját ár-

TARTALOM | Kerekasztal az antik tragédia 21. századi aktualitásáról – **Glenn W. Most, Simon Goldhill, Douglas Cairns, Martin Revermann, Czene-Polgár Donát, Kaj Ádám** • Esszé a katarziszról – **Végh Attila** • Az ember tragédiájáról mint misztériumjáték – **Szász Zsolt, Pálfi Ágnes, Horváth Márk**: A szakrális színház genealógiája egy bábos szemével • „Az a fő, hogy ne féljen a legény” – **Vidnyánszky Attila, Szász Zsolt, L. Simon László, Smid Róbert** az Egri csillagokról • Páskándi Géza Pornokráciája Kolozsváron – **Gyürky Katalin** esszéje • „Sok mindent ki akarok próbálni” – Szilágyi Ágota • „A színész csak akkor létezik, ha modellje a halott” – In memoriam **Tadeusz Kantor**

tatlanságát illetően. Azt illetően, hogy vajon kívülálló tud, tudna-e maradni egy olyan velejéig romlott rendszer végóráiban, ahol a törvényhozás mikéntjére is ható teljes morális züllés után a valódi megtisztulásra, a vegytiszta demokrácia kialakulására és kialakítására vajmi kevés az esély.” (Gyürky Katalin)

„Ebben az új előadásomban [Vesszenek a művészek! – 1986] szerepel egy alak, véleményem szerint a lengyel történelem legnagyobbja, aki az első világháború után megteremtette a lengyel államiságot: Pilsudski marsall, annak a légiónak az atyja, melynek indulója (‘Mi az első brigád vagyunk’) kishíján nemzeti himnuszunk lett. (...) Egy napon vettem egy hanglemezt. A lemez, rajta ezzel a bizonyos indulóval, sokáig hevert nálam. Egyszer aztán ráült valaki – én vagy más, nem is tudom –, és kettérepedt. Később, nem tudván erről, rátettem a lemezjátszóra. S akkor hirtelen fültanúja lettem, amint ebből a diadalmas, ebből a legragyogóbb nemzeti dicsőséget sugárzó indulóból a halál, a gyász indulója lesz. Így, ebben az eltorzult formájában került be azután az előadásba is.” (Tadeusz Kantor)

Tájékoztató a Szenárium lapszámokhoz való hozzájárulásról: +36 1 476 68 76 | a Szenárium a neten: www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

SLAVA'S SNOWSHOW +8

Szlava POLUNYIN cirkusz előadása a **Nemzeti Színház Nagyszínpadán**

Rendező: **Szlava Polunyin** | **G.A.A.P. Ltd.** szervezésében • London, Egyesült Királyság

ELŐADÁSOK • 2025

május 30., 31 • 15 óra és 19 óra | június 1. • 15 óra | június 5. • 19 óra
június 6., 7. • 15 óra és 19 óra | június 8. • 15 óra

JEGYÁRAK: 4 900 Ft • 8 900 Ft • 10 900 Ft • 14 900 Ft • 18 900 Ft

Információk és jegyvásárlás: www.nemzetiszhaz.hu

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Moby Dick – a 12. MITEM egyik látványos előadása Bulgáriából | fotó: Alexander Thomson

FEBRUÁRI ELŐADÁSOK | Oscar Wilde: **SALOME** | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** |
Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Vörösmarty: **CSONGOR ÉS TÜNDE** | Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI**
A SZERELEM | Szergej Medvegyev: **FODRÁSZNŐ** | John Osborne: **DÜHÖNGŐ IFJÚSÁG** | Szilágyi
Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** | Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY** | Jan Fabre: **VÉR VAGYOK** |
Molnár: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** | Katona: **BÁNK BÁN** | Berecz András önálló estje:
ANGYALFÜTTY | Rátóti Zoltán szólókoncertje: **RZ-64** | Petőfi: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** | Nyikolaj
Erdman: **AZ ÖNGYILKOS** | Kirill Fokin: **KING LEAR SHOW** | Földes László Hobo: **MEDVEVÁRA** | Szűcs
Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** | Vecsei H. Miklós és a QJÚB: **ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR**
RAGYOG | Molière: **DON JUAN** | Szép Ernő: **MÁJUS** | Arany: **TOLDI** | Sarkadi – Fábri – Nádasy –
Zs. Vincze: **KÖRHINTA** | Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT**